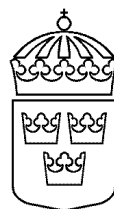

Riksdagens protokoll

2003/04:59

Onsdagen den 28 januari

Protokoll
2003/04:59

Kl. 09.00 – 10.07
13.00 – 14.18

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 22 januari.

2 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2003/04:FPM50 Skyldighet att stämpla tredjelandsmedborgares resehandlingar KOM(2003)664 till justitieutskottet

2003/04:FPM55 Förslag till Europaparlamentets och Rådets förordning om hur Århuskonventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor skall tillämpas på Europeiska gemenskapens institutioner och organ KOM(2003)622 till miljö- och jordbruksutskottet

2003/04:FPM56 Förslag till Rådets beslut om ingående på Europeiska gemenskapens vägnar av konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och rättslig prövning i miljöfrågor KOM(2003)625 till miljö- och jordbruksutskottet

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motioner

2003/04:MJ27–MJ32 till miljö- och jordbruksutskottet

2003/04:Sf16 till socialförsäkringsutskottet

2003/04:L8–L10 till lagutskottet

2003/04:MJ13–MJ21 till miljö- och jordbruksutskottet

2003/04:Fi15 till finansutskottet

2003/04:L5–L7 till lagutskottet

2003/04:MJ22–MJ26 till miljö- och jordbruksutskottet

2003/04:Sf17–Sf19 till socialförsäkringsutskottet

4 § Justitieombudsmännens ämbetsberättelse

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2003/04:KU7
Justitieombudsmännens ämbetsberättelse (redog. 2003/04:JO1).

Anf. 1 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Konstitutionsutskottet vill med detta överlämna sitt betänkande om Justitieombudsmännens ämbetsberättelse. Några saker tycker jag är väl värda att understryka en sådan här dag.

Först och främst ger det svenska JO-ämbetet möjlighet till en ständig granskning av hur myndigheter förhåller sig till medborgare och hur medborgare kan få rätt gentemot myndigheter. Det är en institution som är väl värd att slå vakt om och att på många olika sätt honorera. Detta innebär att svenska medborgare har ett bra skydd och en ständig vakt för att myndigheter beter sig korrekt. Man kan diskutera hur detta skydd över tiden ska utvecklas och förhålla sig starkt och aktivt i ett föränderligt samhälle. Det är viktigt att se till att det ständigt finns närvarande.

En annan viktig sak är att JO genom sin verksamhet också sätter normer och standarder för hur myndigheter ska bete sig. Det är i själva tillämpningen av lag och rätt gentemot medborgare en normerande verksamhet som har betydelse inte bara där JO har granskat och där JO har haft synpunkter, utan det är också en verksamhet som på det viset påverkar myndigheter överlag – inte bara det enskilda granskade fallet. Detta gör det också viktigt för riksdagens del att följa JO:s verksamhet.

Till detta kommer en annan sak som jag vill nämna här i kammaren, nämligen att de olika fall som tas upp i ämbetsberättelsen också är en bild av starka och svaga sidor i det svenska samhället. Det här är i princip ett underlag för samtliga utskott att följa och diskutera men det handlar också om att se vad förbättringar i lagstiftningen kan göra för oss.

Den uppmaning som jag vill rikta här i kammaren är egentligen att det som ett underlag för diskussionen i riksdagen och dess utskott är viktigt att ta del av JO:s ämbetsberättelse. Med detta följs det förslag upp som finns i konstitutionsutskottets betänkande, nämligen att redogörelsen läggs till handlingarna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Kammaren biföll utskottets förslag.

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2003/04:KU10
Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning.

*Granskning
av statsrådets
tjänsteutövning och
regeringsärendenas
handläggning*

Anf. 2 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! I detta betänkande där den mer administrativa granskningen av regeringen redovisas finns det en lång rad olika analyser och reflexioner med anledning av hur regeringen utövar sin makt och hur man agerar. Det finns några saker som jag särskilt vill lyfta fram.

Utskottet påpekar enhälligt, liksom i övrigt i betänkandet, vikten av att statliga företag styrs på ett sådant sätt att det är tydligt och lätt för riksdagen att följa upp och granska hur styrningen har skett. Detta är viktigt, för det får aldrig råda något tvivel om var ansvaret för ett företags beslut finns – det finns ytterst alltid i bolagsstyrelsen. Sker det någon styrning från regeringen ska denna vara öppen och tydlig så att den också kan kontrolleras.

Den andra saken handlar om EU-arbetet. Där understryker utskottet vikten av att de faktagrunder som delas till riksdagen är relevanta och också ger bästa möjliga underlag för riksdagen och dess olika utskott att diskutera och dra slutsatser och därmed också påverka processen.

Den tredje saken som jag vill lyfta fram handlar om begreppet *non-papers* som utskottet har diskuterat. Där slår utskottet fast att vad man än kallar allmänna handlingar för så är de allmänna handlingar. Antingen är de offentliga, eller också är de sekretessbelagda. Att de kallas för någonting förändrar inte något vad gäller det ansvar som regeringen har gentemot riksdagen eller när det gäller möjligheterna att på olika sätt ha insyn i vad de är för någonting.

Den fjärde saken som jag vill lyfta fram gäller främjandet av kvinnliga chefer i statsförvaltningen. Utskottet slår fast att vi kommer att fortsätta att granska detta. Utvecklingen i dag är inte tillfredsställande. Det finns all anledning för Regeringskansliet att på olika sätt se till att vi får en bättre situation när det gäller att ta vara på kvinnlig kompetens.

Herr talman! Vi har också ett avsnitt om de statliga utnämningarna. I detta betänkande har utskottet nöjt sig med att redovisa de utnämningar som gjorts under de senaste åren. Men utskottet konstaterar också att det är viktigt att gå vidare med detta i ett bredare perspektiv för att se vad som egentligen sker. Jag anser att det är utomordentligt viktigt att vi går vidare med detta i utskottet.

I det moderata riksdagskansliet har vi närmare utrett detta för att ställa utnämningar i relation till de avgångar som skett inom olika områden. Jag vill nog påstå att man vid en fördjupad studie, vid en fördjupad analys, kan se att regeringen använder utnämningmakten till att politisera i en utsträckning som inte är rimlig och till att gynna de egna på ett sätt som inte är förenligt med kraven på förtjänst och skicklighet.

Man kan börja med att titta på de 20 viktigaste myndigheterna såsom Statskontoret år 1999 redovisade dessa. Av de 20 viktigaste myndigheterna har nio myndigheter generaldirektörer som har en mycket tydlig

socialdemokratisk bakgrund. I övrigt finns det inga generaldirektörer med politisk bakgrund. Av de nio som har politisk bakgrund är alltså samtliga socialdemokrater. Därutöver finns det ett antal generaldirektörer som har en bakgrund i Regeringskansliet. Det är uppenbart att här finns en utnämningsprincip som innebär att man missbrukar utnämningsmakten.

När det gäller Arbetarskyddsstyrelsen, Arbetsmarknadsstyrelsen, Banverket, Tullverket, Riksförsäkringsverket, Rikspolisstyrelsen, Luftfartsverket, Statistiska centralbyrån och Vägverket finns det chefer som i praktiken har ett mandat från socialdemokratin. Detta är fel därför att när det är i denna omfattning och när det är så tydligt innebär det att man på ett sätt som inte är avsett politiserar statsförvaltningen. Vidare innebär det att man gynnar de egna framför det mer allmänna krav på förtjänst och skicklighet som bör gälla.

Herr talman! Man kan gå vidare och på motsvarande sätt se hur det är när det gäller landshövdingarna. Där är det slående att i de tre största länen finns i dag landshövdingar som har socialdemokratisk bakgrund.

Det här är ett förhållande som vi inte tidigare haft. Det innebär att vi i de län som har ungefär hälften av Sveriges befolkning har utnämnda landshövdingar som har en tydlig och entydig koppling till regeringsmakten och socialdemokratin på ett sätt som vi inte tidigare har skådat.

När det gäller de utnämningar som har skett under den här perioden kan konstateras att det mellan 2001 och 2004 har utnämnts sex socialdemokratiska landshövdingar eller snarare, för att uttrycka mig korrekt, landshövdingar med socialdemokratisk bakgrund, medan på motsvarande sätt sex landshövdingar med socialdemokratisk bakgrund har avgått. Där har det inte skett någon förändring. Man har utnämnt en landshövding från Vänsterpartiet, och sex med borgerlig bakgrund har avgått och ersatts med fem landshövdingar med borgerlig bakgrund. Det är ingen större förändring, kan man säga, men det ska ses i en helhetsbild av situationen som den är.

För en tid sedan gjorde Kristdemokraterna en granskning av situationen i de statliga verken och inom de statliga företagen. Man granskade de sju största verken och de sju största företagen. Bilden var oerhört entydig. Av de 59 styrelseledamöterna i de största statliga bolagen var 22 personer med anknytning till socialdemokratin, medan det bara fanns fem med borgerlig bakgrund. Samma mönster fanns i de statliga verken. Det kan inte rimligtvis vara så, inte ens i den bästa stämning på en partikongress, att kompetens, förtjänst och skicklighet är så ojämnt fördelade i det svenska samhället. Det är faktiskt förtjänst och skicklighet som ska gälla i alla sådana befattningar.

Den här utvidgningen av politiseringen som vi ser tar nu ett steg in i universitets- och högskolevärlden. När det gäller de utnämningar som nu har blivit klara ser vi att av de 31 ordföranden i universitets- och högskolestyrelser som vi har – vid Lunds universitet, Stockholms universitet, Uppsala, högskolorna runt om i landet – finns det 17 med politisk bakgrund, 13 av dessa 17 är socialdemokrater.

Jag vill slå fast en sak, och det har utskottet tidigare sagt enhälligt: En politisk bakgrund är självfallet ingen belastning. Jag tror att det i minst i denna kammare finns många som håller med mig om detta. Självfallet är det en tillgång. Men det är inte så att det politiska mandatet och den poli-

tiska bakgrunden får överväga kravet på förtjänst och skicklighet, oavsett från vilket parti man kommer. Men det kan inte heller vara så att förtjänst och skicklighet är så entydigt fördelat att vi får dessa proportioner.

Herr talman! Det är för mig och oss uppenbart att vi här har ett missbruk av utnämningssmakten, som leder till en försvagning av statsförvaltningen, som leder till en politisering och som leder till att man gynnar egna på ett sätt som inte är tänkt enligt vår grundlag. Jag välkomnar därför att vi i konstitutionsutskottets fortsatta arbete går vidare med denna granskning och precis som i detta betänkande går vidare och sätter in det i ett bredare perspektiv. Det är nyttigt, och det är viktigt att vi kommer till rätta med detta missbruk av utnämningssmakten.

Anf. 3 BARBRO HIETALA NORDLUND (s):

Herr talman! 2 § i regeringsformen säger att utskottet minst en gång om året ska meddela riksdagen vad som funnits förtjäna uppmärksamhet med anledning av den granskning som konstitutionsutskottet företar två gånger om året – dels den administrativa delen, som vi behandlar i dag, dels den granskning som vi kommer tillbaka till kammaren i en debatt senare i vår och som bygger på anmälningar från riksdagens ledamöter.

Herr talman! Det är mycket intressant att på det sätt som vi gör i konstitutionsutskottet över tid kunna följa och med en viss systematik se hur regelverk, förhållanden och praxis utvecklas i Regeringskansliets administration. Gunnar Hökmark sade inledningsvis i sitt anförande att det är ett enigt konstitutionsutskott som i kammaren i dag debatterar det här betänkandet.

Jag ska kommentera några av de, som vi ser det, viktigaste punkterna i det här betänkandet och också något kommentera Gunnar Hökmarks inlägg.

Frågan om personalutvecklingen i Regeringskansliet är ett viktigt granskningsområde för utskottet. Vi har i flera omgångar uppehållit oss just vid jämställdhetsfrågorna utifrån olika aspekter. I förra årets granskning hade vi fokus på löneutvecklingen ur ett jämställdhetsperspektiv. I år har vi varit mera inriktade på utnämningssmakten och chefsutvecklingen just ur ett jämställdhetsperspektiv. Vi har tittat speciellt på antalet kvinnliga ambassadörer, attachéer och generalkonsuler. Så har vi tittat på antalet kvinnliga chefer i Regeringskansliet.

Av den granskningen framkommer att Regeringskansliet medvetet nu arbetar med att förverkliga sin jämställdhetsplan och att man har en handlingsplan för jämställda löner, att man har genomfört ett karriärplaneringsprogram – det gjorde man under 2002 – och man har också ett chefsprogram för att främja rekryteringen av kvinnliga chefer.

Med det kan vi se att det på Regeringskansliet finns en medvetenhet om jämställdhetskraven i utnämningssmakten. Det kan vi se i statistik också. Exempelvis är 40 % av de myndighetschefer som utnämnts under senare år kvinnor.

Påpekas bör att det är tydliga skillnader mellan de olika departementen. Vi kan se att största andelen utnämningar av kvinnliga chefer har Socialdepartementet, medan Jordbruksdepartementet har lägsta frekvensen av utnämningar av kvinnliga chefer. Fortfarande finns det också stora skillnader inom vissa högre tjänstekategorier i Regeringskansliet.

Prot. 2003/04:59
28 januari

*Granskning
av statsrådets
tjänsteutövning och
regeringsärendenas
handläggning*

Herr talman! Trots att det självklart finns åtskilligt kvar med arbete att göra för just jämställdheten mellan könen också på Regeringskansliet, tycker jag att vi ska kosta på oss att säga att somligt av det arbete som nu pågår förtjänar positiv uppmärksamhet. Utskottet markerar, precis som Gunnar Hökmark sade, vikten av att man fortsatt arbetar för att jämställt värdera kvinnors kompetens. Vi understryker det.

En annan fråga som följs i granskningen och som alltid väcker debatt är antalet anställda i meningen utökningen av personal på Regeringskansliet. Där kan vi i år se en kraftfull ökning på Finansdepartementet, 46 nya medarbetare. Utskottet har statistik som går tillbaka till 70-talet. Vi kan över tid också se att antalet anställda steg för steg har ökat. Det har vi haft uppe till granskning och debatt under tidigare år.

Utskottet har tagit del av rapporten *Ett effektivare regeringskansli – förslag till åtgärder* där man har tittat på det här. Bortsett från att antalet anställda ökade under Sveriges ordförandeskap i EU och att EU-medlemskapet självklart kräver åtskilligt av arbetsinsatser som kan motiveras med antalet tjänster, har vi ändå sagt med anledning den granskning av Regeringskansliet som finns i rapporten att Regeringskansliet ju har en speciell ställning jämfört med andra myndigheter.

Det kan vara en del av förklaringen. Men utskottet har ändå funnit detta så intressant att vi har sagt att vi i kommande granskning med skärpa ska se på orsakerna till denna utökning av antalet tjänster. Vi har också sagt att vi ska titta med större skärpa på hur det ser ut med tillsättningen när det gäller de politiskt tillsatta tjänstemännen.

Herr talman! I vilken utsträckning förekommer det utnämningar av myndighetschefer med politisk bakgrund? Detta är en klassisk KU-fråga som är intressant från konstitutionell synpunkt, och den är också politiskt mycket het. Vi i konstitutionsutskottet har under flera år haft denna fråga uppe till granskning, och vi har haft många utfrågningar och debatter.

Nu tycker jag att Gunnar Hökmark utifrån det material som finns i dagens betänkande, KU10, drog väl stora slutsatser. Kanske höll han sig inte heller till det material som dagens granskning grundar sig på. Han redovisade en annan granskning som hade gjorts på Moderaternas kansli och en annan granskning som vi ska göra senare.

Jag vill med förlov sagt framföra att dagens granskning gäller den statistik och det material som presenteras i betänkandet. Där framkommer det till exempel att man på Regeringskansliet nu är väl medveten om detta. Man har utvecklat verktyg som används när man utövar sin utnämningsmakt. Man tillämpar en samlad policy, och man anstränger sig för att skapa en utvecklad kravprofil som verktyg. Jag vill påpeka att denna medvetenhet, politiska granskning, kritik och debatt är något som har kommit under senare år.

Men utgångspunkten är – och det är givetvis också Regeringskansliets utgångspunkt – att vid tillsättningar av statlig tjänst ska avseende endast fästas vid sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet. Utskottet upprepar därför sitt tidigare uttalande, att en person med politisk bakgrund inte ska vara diskvalificerad på grund av den omständigheten. Tvärtom kan politisk erfarenhet vara värdefull.

Vi har tittat på 2001–2003, och det är ett kort perspektiv. Men statistiken pekar åt rätt håll. Den är positiv. Vi kan också se en rätt god avspeglning av dagens politiska landskap.

Herr talman! Tiden medger inte att jag redovisar mer statistik, utan jag tänker nu avsluta mitt anförande. Men utskottet återkommer till utvecklingen på det här området.

Vi har gått igenom åtta granskningspunkter med underrubriker. I kammaren i dag presenteras bara ett axplock av dem.

Anf. 4 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Herr talman! Det vi redovisar om utnämningarna i dagens betänkande är – och jag citerar: ”Den” – det vill säga framställningen – ”ger således ingen heltäckande bild av myndighetschefers bakgrund. Inte heller säger den något om utvecklingen över tid.”

I mitt anförande pekade jag på det som vi måste granska framöver. Jag vill fråga Barbro Hietala Nordlund: Är det ett uttryck för att Regeringskansliet använder sig av förtjänst och skicklighet? Är det detta som leder till att av de 20 viktigaste myndigheterna – såsom Statskontoret har definierat dem – har nio av cheferna, det vill säga i princip hälften, en tydlig socialdemokratisk bakgrund? Det finns ingen motsvarande borgerlig bakgrund. Är det ett uttryck för förtjänst och skicklighet?

När det gäller ordförandena för universiteten och högskolorna är 13 av 31 socialdemokrater, och detta i en situation när det bara är 17 av dessa 31 som över huvud taget har en politisk bakgrund. Det innebär en ensidig slagsida åt socialdemokratins båda när det gäller myndighetscheferna vid de viktigaste myndigheterna och när det gäller ordförandeposerna vid universitet och högskolor. Är inte detta uttryck för att någonting är fel?

Jag refererade till en studie som Kristdemokraterna tidigare har gjort. I princip en tredjedel av de personer i statliga verksamheter och statliga företagsstyrelser som har någon politisk bakgrund är socialdemokrater. Är det inte någonting som även för Barbro Hietala Nordlund verkar vara konstigt? Finns det inte ens för en socialdemokratisk ledamot i konstitutionsutskottet anledning att känna att det är, om inte en hund begravnen så i alla fall ett missbruk av utnämningssmakten bakom detta?

Eller är det så att förtjänst och skicklighet är så ojämnt fördelat i det svenska samhället?

Anf. 5 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Den statistik som ligger till grund för dagens granskningsbetänkande sträcker sig över en ganska kort tid, men den visar att det nu inte ser ut på det sätt som Gunnar Hökmark beskriver när regeringen använder sig av utnämningssmakten.

Av 66 utnämningar där det inte ställdes krav på särskild formell utbildning eller kompetens gick en tredjedel till personer med politisk bakgrund. Drygt hälften – alltså 13 av 22 – var socialdemokrater. En dryg fjärdedel var moderater, och övriga kom från Vänsterpartiet, Centerpartiet och Folkpartiet. Det är den statistik som vi har att utgå ifrån i dagens granskning.

Det historiska perspektivet och det som Gunnar Hökmark tar upp är det som återstår att titta på i vårt granskningsarbete. Vid det här tillfället avstår jag från att kommentera de siffror som vi inte har granskat, även om de utgör fakta.

Ibland får jag en känsla av – och det har inträffat också tidigare år – att politisk bakgrund enligt Moderaternas definition är lika med socialdemokratisk tillhörighet eller sympati. Det är många gånger en ganska grannliga uppgift att försöka att ta reda på vad vi menar med politisk bakgrund. Tydlig politisk bakgrund är då att man har varit riksdagsledamot, att man har varit politisk sekreterare eller politiskt anställd tjänsteman på Regeringskansliet. Men vi måste vara medvetna om att det också finns en gråzon.

Vad som konstateras i dagens betänkande är att det i dag finns en medvetenhet om att det är förtjänst och skicklighet som gäller och ingenting annat. Självklart finns det oerhört förtjänstfulla socialdemokrater liksom det finns oerhört förtjänstfulla moderater.

Anf. 6 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Herr talman! Jag tror att det finns förtjänstfulla socialdemokrater, moderater, folkpartister, miljöpartister – jag hinner tyvärr inte räkna upp alla partier. Men det är inte det som är poängen. Det finns förtjänstfulla personer som saknar politisk bakgrund, och poängen är att vi ska ha de mest förtjänstfulla och skickliga till befattningar i statliga verk och styrelser. Det är allvarligt när det är så uppenbart att det är ett kriterium som gynnas framför andra.

Barbro Hietala Nordlund har rätt i att vi i detta betänkande bara har redovisat utnämningarna under dessa år. Men det måste sättas i relation till avgångarna. Jag redovisade i mitt anförande att det har avgått fler borgerliga företrädare. När det gäller både statliga verk och landshövdingar har det skett en förstärkning av den socialdemokratiska dominans som jag också har redovisat.

Detta material är inget nytt material. Det är de facto existerande material som speglar verkligheten. Inom de 20 största myndigheterna är de som över huvud taget har en politisk bakgrund enbart socialdemokrater. Det rör sig om nio stycken. I den utnämningssomgång som skedde efter vår granskning som gällde ordföranden för universitet och högskolor är 13 av 31 socialdemokrater. Jag säger detta för att visa på vad utskottet måste gå vidare med. Det skulle vara intressant om granskningen just tog in de här siffrorna. Det skulle också vara intressant att veta hur Socialdemokraterna i utskottet förhåller sig till ett resultat av det slag som jag redovisat. Är det rimligt att de verkschefer som har politisk bakgrund och är socialdemokrater är av en så stor omfattning? Är det rimligt att ha en snedfördelning av ledningarna för våra universitet och högskolor?

Anf. 7 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Det enda rimliga är att förtjänst, skicklighet och erfarenhet, och den kan också vara politisk, inte ska utgöra en diskriminering. Det tror jag att vi är helt överens om.

Sedan tycker jag att den utfrågning som vi hade av Göran Persson för något år sedan, då han var anmäld till konstitutionsutskottet för just utövandets av utnämningssmakten, gav en bra bild. Statsministern gav en beskrivning av vilket oerhört arbete och vilken omsorg man lägger ned just vid utnämningar av högre chefer, myndighetschefer. Det händer att människor tackar nej. Det är alltså en svår uppgift. Den utfrågningen för

utskottets granskning gav då vid handen att regeringen arbetar medvetet med det här och att det inte pågår någon form av kupp eller cementering av gamla metoder för att bruka utnämningmakten.

I sak är vi överens. Vad jag inte är överens med Gunnar Hökmark om är den oerhörda politiseringen som jag tycker förekommer från till exempel Moderaterna i den här frågan. Ibland framstår det som att en utnämnd socialdemokrat är det något mystiskt med och att man verkligen inte i första hand ser till förtjänst och skicklighet. Det är trist. Det blir fel ingångar i debatten. Men i övrigt tror jag att vi är överens om vad det är som ska gälla för utnämningar av chefer. Jag tycker att regeringen arbetar med det här på ett medvetet och bra sätt i dag.

Anf. 8 TOBIAS KRANTZ (fp):

Herr talman! I torsdags fick Höskolan i Kalmar en ny rektor, Agneta Bladh, som under rätt lång tid har varit socialdemokratisk statssekreterare i Utbildningsdepartementet. Utnämningen skedde samma vecka som TV:s Aktuellt kom med sitt senaste avslöjande om utövandet av utnämningmakten.

16 av styrelseordförandena på våra största universitet och högskolor har en partipolitisk bakgrund. Av dessa har 13 socialdemokratisk bakgrund, 2 moderat bakgrund och 1 en folkpartistisk bakgrund. Detta menar jag är en partipolitisk snedfördelning som inte bara utmanar alla rimliga sannoliketskalkyler utan också sunt förnuft. Den fråga vi bör ställa oss är om socialdemokrater verkligen är så förkrossande mer kompetenta att leda landets universitets- och högskolestyrelser än personer med annan politisk bakgrund. När man tittar på de här siffrorna verkar det nästan som att det skulle finnas något slags genetiskt samband, att hos ledande socialdemokrater finns det en myndighetschefsgen som inte finns hos ledande borgerliga företrädare.

Vi har tidigare sett hur det finns en massiv majoritet av socialdemokrater i de viktigaste statliga bolagsstyrelserna. Vi har sett en rad politiska utnämningar till ambassadörer – jag kan nämna Carl Tham och Margareta Winberg – vilket har orsakat stora problem för Sverige utomlands med tanke på att ambassadörerna har drivit en helt egen utrikespolitik som gått emot den utrikespolitik som har slagits fast både av regeringen och av riksdagen. Jag kan ju förstås leva med att detta faller tillbaka på regeringen. Att regeringen får *badwill* på grund av utnämningarna kan jag leva med. Problemet är att detta också ger Sverige *badwill* utomlands, och det är ett allvarligt problem. Det här är en del av ett större mönster.

Statliga toppjobb används i dag alltför ofta som belöningar eller förläningar åt gamla socialdemokratiska ledande företrädare, ofta ministrar. Det är ett missbruk av utnämningmakten som inte står i överensstämmelse med det som regeringsformen i dag anger ska vara de grunder som ska gälla när man utser statliga toppchefer, förtjänst och skicklighet.

Dagens granskningsbetänkande pekar inte i motsatt riktning till det jag har sagt nu, utan tvärtom visar betänkandet att det finns en socialdemokratisk dominans i de chefsrekryteringar som gjorts under 2001–2003. Vi säger också i utskottets betänkande att det finns en bild som vi inte har kunnat ta del av. Vi måste se till helheten, och vi har bara sett vad som skett de senaste åren.

Prot. 2003/04:59
28 januari

*Granskning
av statsrådets
tjänsteutövning och
regeringsärendenas
handläggning*

Dagens granskningsbetänkande innehåller ett antal olika principer som jag tror att vi kan vara överens om, att det ska vara förtjänst och skicklighet som är avgörande. Det intressanta är hur vi tolkar de utnämningar som har gjorts. Står de i överensstämmelse med förtjänst och skicklighet?

Ett försvar för Socialdemokraternas utnämningsspolitik brukar ofta vara att politisk bakgrund inte ska vara diskvalificerande, och det är naturligtvis så att politisk bakgrund inte ska vara diskvalificerande. Det kan till och med i många sammanhang vara en merit att ha en politisk bakgrund, till exempel om man ska leda ett statligt verk.

Problemet i dag är att politisk bakgrund är diskvalificerande om man inte har rätt politisk bakgrund. Det är ofta meriterande att ha en socialdemokratisk bakgrund om man ska bli en statlig toppchef, men om man har en borgerlig bakgrund är det ofta diskvalificerande, om man ska tolka de siffror som finns.

Min stora slutsats av detta är att granskningen av regeringens utnämningsspolitik nu på allvar måste intensifieras. Det finns många trådar som det måste dras i. Konstitutionsutskottet har verkligen inte satt ned foten en gång för alla och gett regeringen ett klartecken för att fortsätta med den utnämningsspolitik som regeringen i dag bedriver, utan den måste granskas vidare.

Bland annat har frågan om hur regeringen har använt utnämningssmakten när det gäller styrelseordförandena inom den akademiska världen anmälts till konstitutionsutskottet och kommer att granskas under våren. Det är en granskning som jag ser fram emot mycket, därför att nu måste vi på något sätt sätta ned foten och tala om att det finns problem med den utnämningsspolitik som i dag äger rum. Vi måste rannsaka den utnämningsspolitik som regeringen i dag bedriver.

Anf. 9 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Vi har varit överens i utskottet om att vi ska fortsätta granskningen av utnämningssmakten. Men jag kan inte låta bli att fråga varför i hela världen det bara är det kommande som intresserar utskottets moderater och folkpartister i dag. Utifrån det material och den statistik som vi har från de senaste två årens granskningar ser vi att det politiska landskapet och fördelningen avspeglas ganska väl. När vi sammanfattade årets granskning gick det inte att konstatera det som Tobias Krantz nu vill låta påskina.

Dessutom vill jag lägga in en protest, vad det nu kan ha för effekt, mot Tobias Krantz sätt att betygsätta och kvalitetskommentera utnämnda ambassadörer. Det är nämligen inte vår uppgift här i dag. Utifrån den konstitutionella granskning som vi har gjort har vi inte kunnat säga annat än att vi ska följa det här i fortsatta granskningar med skärpa. Vi har inte kunnat rikta kritik mot de senaste två tre årens tillsättningar, och de ärenden som vi har granskat föranleder inte att vi går i taket på det sätt som Tobias Krantz gör nu.

Anf. 10 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Också av den väldigt ofullständiga bild av de här åren som vi i dag kan ge i betänkandet kan man utläsa att det finns en oproportionerligt stor övervikt av socialdemokrater som har utnämnts. Jag har

försökt sätta in det här i ett större sammanhang. Det finns också andra bitar i det här pusslet som måste vägas in, bortsett från de år som vi har kunnat granska i den här granskningen. Då menar jag att slutsatsen är entydig: Det är ett oproportionerligt stort antal socialdemokrater som har utnämnts, och det är ett missbruk av utnämningssmakten som äger rum.

Barbro säger att vi inte får diskutera enskilda utnämningar, men då blir ju egentligen hela den här diskussionen rätt egendomlig. Vi är ju alla överens om att det ska vara förtjänst och skicklighet som avgör. Den övergripande principen kan vi ställa upp på. Men vad är det då vi granskar? Vi måste väl granska om det är så att utnämningarna i de fall där de har skett står i överensstämmelse med de principerna. Då menar jag att den granskning som SVT:s Aktuellt har gjort visar att det finns en hund begraven här. Det finns också ett antal olika fall, ambassadörsutnämningar till exempel, som jag tycker att man har all rätt att ifrågasätta. Vi måste ha rätt att diskutera också dessa enskilda fall, enskilda utnämningar, för det är ju i de enskilda utnämningarna som det verkligen prövas om regeringen följer regeringsformens bestämmelser om förtjänst och skicklighet.

Anf. 11 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Men vi ska inte göra en subjektiv granskning där vi tycker att ambassadören si eller så i det eller det uttalandet möjligtvis drev en egen linje. Det är inte ambassadörerna vi granskar. Den formella kompetensen och tillsättningen frågar vi om när vi begär underlag för vårt granskningsarbete. Det var precis bara det sätt på vilket Tobias Krantz uttalade sig om enskilda ambassadörs arbete som jag faktiskt ville protestera emot. Det är inte det vi granskar.

Anf. 12 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Jag måste återkomma till detta: Det är så att vi har ett antal principer som vi alla säger att vi är överens om, och dessa principer måste prövas gentemot verkligheten genom att vi tar fram statistik och ser olika mönster, men också genom att vi ser enskilda fall där regeringen har gjort olika typer av utnämningar, exempelvis av ambassadörer.

Det är ju inte Carl Thams fel att han har blivit ambassadör i Tyskland eller Margareta Winbergs fel att hon har blivit ambassadör i Brasilien. Från mina utgångspunkter tycker jag att det är uppenbart att det är regeringens fel. Det är regeringen som har gjort felaktiga utnämningar. I fallet med ambassadören i Brasilien har ju också facket på UD protesterat väldigt mot denna utnämning och kritiserat regeringen. Så det är inte mot de enskilda personerna som kritiken ska riktas, utan det är mot regeringen som har gjort en felaktig utnämning, som inte har vägt in kunskap och kompetens på det sätt som man borde ha gjort och som inte har vägt in huruvida de här personerna är dugliga eller mindre dugliga för sitt jobb. Det är ju regeringen som den här kritiken faller tillbaka på enligt min uppfattning.

Anf. 13 INGVAR SVENSSON (kd):

Herr talman! Årets allmänna granskning, som vi numera kallar detta, är kanske inte så spektakulär, eller rättare sagt: Den brukar inte vara spektakulär, och därvidlag avviker den inte i år heller. Ändå finns det ett

Prot. 2003/04:59
28 januari

*Granskning
av statsrådets
tjänsteutövning och
regeringsärendenas
handläggning*

antal intressanta områden som belyses och där det görs en del viktiga iakttagelser, och utskottet har också gjort några betydelsefulla noteringar i sammanhanget.

Regeringskansliets expansion har ju diskuterats under ett antal år, och vi har ibland undrat vart miljarderna har tagit vägen. Den långsiktiga utvecklingen i fråga om Regeringskansliets personal är sådan att utskottet har anledning till skärpt uppmärksamhet och närmare granskning av orsakerna, skriver vi i det här betänkandet. Det är viktigt med kvalitetsförstärkningar i Regeringskansliet, men man kan ju misstänka att kvantitetstänkandet ibland gått före kvalitetstänkandet.

Herr talman! Kvalitet måste vara det centrala i en av de delar som Regeringskansliet sysslar med, nämligen lagstiftningsförslagen. Utskottet framhåller att lagstiftning som håller tillräckligt hög kvalitet är en förutsättning för att förutsebarhet och därmed enskildas rättssäkerhet ska kunna garanteras. Vi konstaterar också att regeringen har ett betydande ansvar i arbetet med att upprätthålla god kvalitet i lagstiftningen. Då kan man notera att en femtedel av de lagrådsyttranden som avgetts över regeringsförslag har innehållit invändningar som rör principiella frågor eller andra kvalitetsaspekter, och det bör väl vara ett memento i sammanhanget. Så vad utskottet säger till regeringen i klarspråk är: Var noggranna i lagstiftningsarbetet! Samtidigt påpekar vi också att skriftligt remissförfarande bör vara det normala. Så kallade remissmöten är bara komplement i sammanhanget.

Herr talman! Utvärderingsmakten är ett återkommande gransknings-tema – det har vi redan hört här i debatten. Det ska öppet erkännas att utskottet inte har haft förmåga att ta fram en helhetsbild, och det är lite synd. Det är möjligt, herr talman, att det inte går att få fram denna totala helhetsbild genom utskottets granskning. Vi får kanske nöja oss med nedslag här och var. Möjligen får man förlita sig på att forskningen tar tag i helhetsbilden.

Den socialdemokratiska hegemonin är ett problem, som många har varit inne på. Hela statsförvaltningen är till stora delar genomsyrad av den socialdemokratiska partiboken, och det är klart: Mot bakgrund av det långvariga maktinnehavet så blir man kanske inte förvånad. Det är ju så att regeringen har utvärderingsmakten.

Inom parentes kunde jag notera att partiledarna i förra veckan hade lite svårt med matematiken. Det hävdades nämligen ett antal gånger härifrån talarstolen att Socialdemokraterna suttit vid regeringsmakten i 65 av de 74 senaste åren. Men om man utgår från 1932 så är det enkelt med kulramens hjälp att inse att sifferuppgifterna inte stämmer. Det ska vara 63 av de senaste 72 åren. Det är först 2006 som den där profetian kan infrias om inget nytt händer. Men detta säger jag mer som en parentes i sammanhanget.

Utvärderingsmakten är intressant. Varje regering, oavsett kulör, utnyttjar klart den favör som regeringsinnehavet innebär vad gäller utvärderingar. Möjligen inträffar det dock här och var att förtjänst och skicklighet, som talare har varit inne på här tidigare, hamnar något på undantag. Vi diskuterar i det här sammanhanget ofta utvärderingar till de höga posterna, men förmodligen är utvärderingsmakten för den underliggande organisationen i regeringskansli och myndigheter väl så viktig. Det kan mycket väl vara kandidater med likartade meriter, men det kan också

vara så – det vet vi inte säkert – att det förekommer en positiv särbehandling i den typen av fall.

Gunnar Hökmark hade en del siffror när han talade om utnämningar med partipolitisk bakgrund, som det egentligen borde heta. Det är inte heller säkert att de så kallade icke-politiker som utnämns i själva verket är icke-politiker. Det är möjligt att de inte har en politisk karriär bakom sig, men det är mycket möjligt att de via olika steg har fått favörer på grund av sin partibok. Det är svårt att få riktigt grepp om detta. Egentligen handlar det väl kanske om att detta långvariga maktinnehav ju ger ett försteg när det gäller utnämningar på både de högre och de lägre nivåerna. Som jag sade tidigare blir det så att hela statsförvaltningen genomsyras. Det viktigaste är givetvis att via de allmänna valen förändra den här makthegemonin. Men vi ska vara uppmärksamma på detta så att man inte sätter förtjänst och skicklighet på undantag.

Jag tror alltså att det är viktigt att vi funderar vidare på detta, inte bara ur granskningssynpunkt. Vi bör även i andra sammanhang överväga förändrade regler som bättre kan tillgodose kraven på förtjänst och skicklighet.

Herr talman! Jag vill också säga några ord om *non-papers* – icke-papper. Utskottet konstaterar att beteckningen *non-paper* är okänd för lagstiftaren och att sådana handlingar därmed lagstiftningsmässigt inte utgör någon särskild kategori samt att de liksom andra handlingar omfattas av regelverket om allmänna handlingars offentlighet, och det är väldigt viktigt att konstatera.

Utskottet pekar också på vikten av förankring där samrådsskyldighet föreligger. Vi skriver så här i betänkandet: När det gäller att i EU-kretsen lägga fram tankar och idéer måste i princip samma krav på förankring i riksdagen anses gälla, oavsett om tankarna eller idéerna läggs fram muntligt eller i form av skriftliga handlingar, och för skriftliga handlingar oavsett deras beteckning.

Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 14 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Jämställdhetsarbetet i Regeringskansliet rör sig framåt. Det är bra.

Lönerevisionen nu i vår får visa om också regeringsarbetet leder till att man klarar att se till och säkerställa att osakliga löneskillnader inte förekommer. Det får vi all anledning att följa upp.

Regeringskansliet som helhet växer alltjämt. På tio år har man tillsatt 810 nya tjänster – det är en 30-procentig ökning om jag har räknat rätt – varav 100 nya tjänster det senaste året.

Regeringskansliet är en myndighet sedan 1997. Det skulle effektivisera arbetet. En slutsats av den utvärdering som nu har redovisats är att ingen drastisk förändring skett av arbetssättet. En viss effektivisering inom speciellt administrationen kan dock skönjas. Trots det ser Regeringskansliets budget, när vi får den till kammaren, likadan ut som tidigare när ordförandeskapsåret motiverade extra 800 miljoner.

Den granskning som KU har gjort i år ger inte bilden av att regeringen tydligt kan visa vad man använder resurserna till, annat än att växa som kansli och myndighet.

Prot. 2003/04:59
28 januari

*Granskning
av statsrådets
tjänsteutövning och
regeringsärendenas
handläggning*

Vi, folkets direktvalda ombud, ska säkra den enskildes rättssäkerhet och med lag skapa förutsebarhet för alla aktörer inom vårt område. Det förutsätter med dagens ordning hög kvalitet i regeringens lagberedande arbete. Lagrådet håller ett extra öga på att så sker.

I höstens granskning har vi sett att det i en femtedel av de lagrådsyttranden som granskats har riktats principiell kritik, tveksamhet utifrån grundlagen, Europakonventionen eller annars grundläggande frågor. Det är värt, herr talman, att följa upp det arbete som regeringen gör i den här delen. Det är viktigt och uppfordrande att regeringen ser granskningens signaler för att säkra kvaliteten i rättsväsendet.

Med dagens ordning har regeringen makt att utnämna chefer för annars självständiga myndigheter. Vi har inte ett *spoil*-system. Ledningen ska fungera oavsett vem som givits regeringsmakten. Det får därför inte förekomma en maktsymbios. Den ska förhindras just med självständiga myndigheter.

Vi ser vid vår granskning från i höstas att det inte är möjligt att följa upp de kravprofiler som ska tydliggöra att det är regeringsformens paragraf om förtjänst och skicklighet som är basen för arbetet med utnämningarna.

Politisk bakgrund har tidigare diskuterats. Det ska självklart inte vara en belastning. Men det är uppenbart att socialdemokratisk bakgrund är en särskild merit i sammanhanget.

11 kap. 9 § i regeringsformen markerar som sagt att det endast är på sakliga grunder som förtjänst och skicklighet som statliga tjänster ska tillsättas. Statsrådsberedningen har ej visat, men pekat på, att det är ett grannliga arbete. Man pekar på att det krävs ett stort förtroende mellan regeringen och myndighetschefen.

Herr talman! Det måste gälla oavsett regering med dagens system. Därför är det så oerhört viktigt att man kan visa att det inte finns en maktsymbios, vilket många nu pekar på.

Mycket talar, som sagt, för att man har ett särskilt meritvärde om man har en socialdemokratisk bakgrund. Det gör att frågan om myndigheternas självständighet och regeringens styrning av myndigheterna kommer i ny dager. Vi har all anledning, herr talman, att följa upp det här området, ta ett tydligare grepp och möjligen också se över och ändra dagens ordning.

Statens styrning av sina företag är ett annat område som vi har granskat. Det lämnar en del övrigt att önska. Det har tidigare granskats av revisorerna som markerade tydligt regeringens skilda syn. Krav på uppstramning kom från deras håll, men riksdagen avvisade oklokt nog det förslaget.

KU granskade förra våren statens styrning av Vattenfall och fann att den lämnade en del övrigt att önska också då. Det fanns oklarheter. Därför har vi valt att i höstens granskning följa upp hur statens styrning ser ut.

Vi kan konstatera att olikheterna består trots ett samlat ansvar hos Näringsdepartementet när det gäller styrningen av de statliga företagen.

Ägardirektiv som Finansdepartementet väljer att använda förkastas av Näringsdepartementet.

Regeringen uppträder inte samfällt på det här området. Frågan är varför. Regeringen har skilda uppfattningar om vad ägardirektiv är och ska innehålla. Det kanske är svaret.

Finansdepartementet ser ägardirektiv som en möjlighet att reda ut oklarheter när det gäller målkonflikter. Näringsdepartementet ser det som ett bekymmer.

KU upprepar tidigare uttalanden att det måste utvecklas rutiner som gör det möjligt att både följa upp och granska samt att regeringen uppträder på ett samlat sätt.

Till sist, herr talman, vill jag säga något om EU-frågorna som vi tittat på.

Det är så, som Ingvar Svensson också nämnde, att ett *non-paper* må vara ett *non-paper* i relation till den man talar med. Men inte i förhållande till allmänheten. Det är en allmän handling. Relationen till riksdagen påverkas inte, oavsett rubriken på papperet.

Därmed yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 15 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Låt mig börja med att understryka vikten av den diskussion vi för här i kammaren i dag. Det är en del av riksdagens arbete med att granska regeringens arbete. I betänkande KU10, som i och med den här debatten anmäls till kammaren, görs i full enighet mellan utskottets ledamöter flera mycket viktiga påpekanden som inte får gå ohörda förbi.

Jag kan till exempel peka på de regelproblem som uppenbarligen funnits vid bidragsutbetalningar via AB Svenska Spel, som anmälts här. Jag kan peka på en granskning genom överklagningsärende rörande arbetsmiljöfrågor.

Vi understryker vikten av ett bra beredningsarbete för lagärenden. Vid granskningen av beredningen av lagärenden framkom att i så många som en femtedel av alla inhämtade lagrådsyttranden finns synpunkter av konstitutionell karaktär eller ifrågasättande av ärendets beredning.

Detta understryker, menar jag, vikten av en starkare lagprövning. Det sätter också ljuset på en misstänkt utveckling där remissförfarandet tappat i ställning.

Ingvar Svensson har tidigare understrukt utskottets bedömning att så kallade remisshearingar bara får vara ett komplement till det skriftliga remissförfarandet.

Det svenska remissförfarandet utgör ett demokratiskt alternativ till den lobbyverksamhet som annars gör sig gällande vid lagstiftning i Europa och är något som vi kraftfullt ska värna.

Låt mig också klargöra vikten av att utskottet nu stärker regeringens skyldighet till offentlighet och förankring i riksdagen vid hanteringen av så kallade *non-papers*, vilket flera av mina kolleger tidigare varit inne på.

Herr talman! Ett granskningsområde som jag tycker är särskilt intressant är det om regeringens styrning av de statliga bolagen. Bakgrunden till granskningen är en anmärkning som konstitutionsutskottet lämnade gentemot regeringen under föregående riksdagsår rörande Näringsdepartementets styrning av Vattenfall och detta statliga bolags uppköp av brunkol och kärnkraft i Tyskland, helt i strid med svensk energipolitik.

Prot. 2003/04:59
28 januari

*Granskning
av statsrådets
tjänsteutövning och
regeringsärendenas
handläggning*

Utskottets genomgång av arbetsfältet regeringens styrning av statliga bolag visar på flera ifrågasatta exempel då statligt ägda företag agerat stick i stäv med den svenska politiken.

Det handlar bland annat om hur Vin & Sprit undergräver den svenska alkoholpolitiken genom att öppet anpassa sitt sortiment till grannländer – där alkoholskatten sänkts – efter svenska konsumenter.

Vin & Sprit är också medlem i Sprit- & Vinleverantörsföreningen som driver en påkostad PR-kampanj för att motverka svensk folkhälso- och alkoholpolitik. Detta väcker givetvis en mycket intressant fråga: Ska staten driva bolag som undergräver eller till och med driver kampanj mot den svenska politiken? Nej, säger vi i utskottet. Till det läggs frågan: Kan regeringen genom sitt ansvar att styra de statliga bolagen lastas för exempel då så sker? Ja, säger utskottet. I vårt ställningstagande skriver vi klart och tydligt:

”Det torde därvid vara ofrånkomligt att det emellanåt, i förvaltningen av ett bolags angelägenheter, uppkommer beslutssituationer som fordrar avvägningar mellan finansiella mål och samhällsmål, då det inte framstår som självklart vilket mål som skall prioriteras. I egenskap av företrädare för det statliga ägandet har regeringen att verka i enlighet med de beslut som fattats av riksdagen rörande enskilda bolags verksamhet. Regeringen har ett politiskt ansvar i fråga om den statliga företagsverksamheten.”

Det är en tydlig fingervisning gentemot regeringen som följer upp föregående års yttrande rörande Vattenfall.

Jag kan redan nu lova regeringen att Miljöpartiet kommer att följa upp hur regeringen ser till att efterfölja utskottets uppmaning. Vi kommer också, i enlighet med utskottets yttrande, se till att regeringen möjliggör en ordentlig granskning av styrningen av bolagen, till exempel genom ett verkligt införande av ägardirektiv i alla departement. I dag verkar alltför mycket av styrningen ske *ad hoc* och utan möjlighet för riksdagen att granska. Det är inte tillfyllest.

Herr talman! Vi granskar i betänkandet också regeringens utnämningssmakt. I vår granskning, som särskilt varit inriktad på frågeställningen om hur, eller om, regeringen gynnar sina egna partigångare vid tillsättningen av höga och viktiga statliga tjänster, har vi inte helt kunnat gå till botten med frågan om regeringsformens 11 kap. 9 §, som stadgar att avseende endast ska fästas vid sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet, verkligen har följts. Vi har inte kunnat få en heltäckande bild av myndighetscheferns bakgrund eller en bild av utvecklingen över tid. Vi ska därför fortsätta granska regeringens utövande av utnämningssmakten.

Enligt ett inslag i *public service*-TV i går är det ett gott beslut och en god inriktning av utskottet. Där blottades statistik som vi i dagsläget inte har studerat närmare. Bland annat uppgavs det att 13 av 16 högskoleordförande med politisk bakgrund i landet är socialdemokrater och 51 av 72 politiker i statliga bolagsstyrelser.

I tidigare KU-debatter har det framkommit att fyra riksdagspartier, Miljöpartiet de gröna och tre borgerliga partier, velat stärka riksdagens roll i utnämningssmakten, till exempel genom att ordna öppna utskotts-förhör av kandidater till olika tjänster.

I gårdagens TV-inslag verkade också centerledaren och Vänsterns banerförare ha vaknat till liv och krävde långtgående förändringar för att stärka riksdagens roll i utnämningsfrågor. Vi kommer att komma tillbaka

till den statliga utnämningmakten och att döma av det finns det majoritet för en stärkt riksdag i dessa frågor.

Herr talman! Slutligen några ord om situationen på Regeringskansliet: Vi noterar att antalet anställda i Regeringskansliet fortsätter att öka, vilket vi ställer oss frågande till. Även på jämställdhetsområdet finns det ett stort utrymme till förbättringar. I vårt betänkande understryker vi vikten av att kvinnor inte diskrimineras vid tillsättningen av högre tjänster inom Regeringskansliet. Regeringen ska vara ett föredöme för andra arbetsgivare. Och om de fina jämställdhetsmål som regeringens ledamöter skisserar ska bli verklighet också ute i samhället förutsätter det givetvis att regeringen själv kan undanröja varje misstanke om könsdiskriminering. Eller som utskottet uttrycker det: "En utveckling som leder till fler kvinnor på höga poster skulle enligt utskottet tydligt visa att kvinnors kompetens ges lika värde som mäns."

Anf. 16 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt och uppskattar att Gustav Fridolin pekade på de bekymmer som finns här, inte minst eftersom han företräder ett av regeringens samarbetspartier. Jag säger detta av det skälet att om vi delar denna oro över vad som sker i kammaren är det en väldigt viktig grund för att stärka riksdagens ställning. Jag säger detta av flera olika skäl därför att i den ena delen handlar den här debatten om hur man går förbi en sak som riksdagen har slagit fast, nämligen att det är förtjänst och skicklighet som ska gälla, och i den andra delen handlar det om att en politisering av statliga verk leder till att vi inte får de oberoende myndigheter som är viktiga för att riksdagen ska ha en stark ställning också gentemot regeringen.

På grundval av den fortsatta granskning som vi ska göra tror jag också att vi kommer att se att det finns skäl att göra förändringar för att också stärka riksdagens roll när det gäller processen av utnämningar. Det vi kan se här är nämligen att det inte kan fortsätta på detta sätt. Jag är övertygad om att den fortsatta granskningen kommer att understryka detta. Jag tror inte att det handlar om att man ska flytta beslutanderätten från den ena eller andra kanten. Men riksdagen måste ha en tydligare roll för att säkerställa att utnämningmakten inte missbrukas av regeringen.

Anf. 17 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Jag kan inte låta blir att göra reflexionen, efter att Gunnar Hökmark underströk att Miljöpartiet samarbetar med regeringen, att jag hade varit glad över att få granska också miljöpartistiska statsråd. Jag ser fram emot att Sverige kan få en stabil majoritetsregering, vilket till exempel hade kunnat innebära vissa förbättringar när det gäller utnämningmakten, regeringens hanterande av EU-frågor och andra frågor som vi granskar i vårt betänkande. Jag anser att det inte är helt i sin ordning att Sverige under så lång tid har styrts av en minoritetsregering.

När det gäller den frågeställning som Gunnar Hökmark tar upp om utnämningmakten är det åtminstone för oss uppenbart att allt inte är som det borde vara i fråga om detta. Om man ser på den statistik som jag redovisade och som redovisades i Sveriges Television i går behövs det förändringar. Jag och Gunnar Hökmark och två partier till har tidigare tillsammans i riksdagen krävt att sådana förändringar ska komma till

Prot. 2003/04:59
28 januari

*Granskning
av statsrådets
tjänsteutövning och
regeringsärendenas
handläggning*

stånd, till exempel genom öppna utskottsutfrågningar av dem som kandiderar till olika högre tjänster inom statsförvaltningen och inom utnämningssmakten. Och i går lät det också som om Lars Ohlys parti och Maud Olofssons parti var inne på linjen att man borde stärka riksdagens roll. Därför hoppas jag att vi inför nästa riksdagsbehandling av den typen av krav och förslag faktiskt kan se en majoritet här i kammaren och att det inte bara var ett spel för Sveriges Television.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Kammaren biföll utskottets förslag.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 10.07 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 13.00, då aktuell debatt med anledning av fritagningen från Kumlaanstalten skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 13.00.

6 § Aktuell debatt med anledning av fritagningen från Kumlaanstalten

Anf. 18 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det finns tillfällen då man inte tror på det man hör, då man åtminstone inte omedelbart accepterar vad som påstås eller tar det till sig utan tror att det faktiskt är ett riktigt dåligt skämt. Fritagningen av tre intagna från säkerhetsanstalten på Kumla kunde ha varit ett dåligt skämt. Men tyvärr – och det är därför vi moderater har begärt den här debatten – är historien alldeles sann.

Tre av landets farligaste brottslingar kunde söndagen den 18 januari lugnt promenera ut från en av landets mest hårdbevakade anstalter. Minst två kumpaner, förmodligen fler, reste långa stegar, sågade upp stängslet och visade vapen. Vakterna såg det hela på TV-skärmar och ringde polisen men kunde i övrigt ingenting göra.

Många tar sig för pannan över det här. Ilskan bland allmänheten är med rätta stor. Inte ens bilden av Kumlabunkern höll när den socialdemokratiska samhällsmodellen krackelerar.

Det som har hänt är pinsamt för svensk kriminalpolitik och upprörande för alla som vill att brottsbekämpningen ska fungera. De enda som möjligen flinar åt den här historien är de grovt kriminella.

Personalen följde instruktionerna, har vi fått veta. De gjorde förmodligen vad de kunde. Ansvar för det som hände och för instruktionerna är naturligtvis regeringens och justitieministerns. Uppenbart är att politiken inte fungerar, och jag ser fram emot att få veta vad Thomas Bodström tänker göra för att säkerheten i och vid landets fängelser ska bli bättre.

Anf. 19 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag vill först tacka Moderaterna för att de har tagit initiativ till den här debatten. Det är synnerligen viktiga frågor. Det är också alltid roligt att vara här i riksdagen och debattera. Det är dessutom viktigt att vi har en aktiv opposition. Det stärker också vårt arbete.

Däremot kan man ju fundera lite över vissa personers uttalanden och agerande under den senaste veckan. Det handlar inte bara om den här rymningen utan också om en del fruktansvärt tragiska händelser som skedde förra helgen. Lite märkligt och överraskande var det kanske ändå att den som gick i spetsen var justitieutskottets ordförande.

När sådana här saker sker blir naturligtvis många människor chockade. Om man då omedelbart börjar smida partipolitiska planer och i första hand tänker: "Hur ska jag utnyttja det här? Hur ska jag kunna göra partipolitik av det här på bästa sätt?" – då tycker jag att man har en lite märklig inställning till sitt uppdrag. Det handlar inte bara om medierna, inte bara om att skicka ut pressmeddelanden. Även i interpellationsdebatter som handlade om helt andra saker skulle plötsligt den här saken diskuteras trots att initiativ till den här debatten redan hade tagits. Om man i första hand tänker partipolitiskt, om man i första hand tänker att det är det viktigaste, riskerar man också att man kommer att bedömas som en cynisk populist som inte tar de verkliga problemen på allvar.

Det här var den här gången. Vi har kanske inte sett det så många gånger tidigare, men det går inte att låta bli att reagera över vad vissa personer prioriterar.

En annan märklig sak tycker jag var att folk redan från början, utan att veta hur det skulle gå, började tala om att vi nu skulle överväga beväpning. Det är kanske lite förvånande att det kom från just Kristdemokraterna i pressmeddelanden eller uttalanden. Man förordar att det skulle vara bättre med större möjligheter till eldstrider och att polisen skulle komma mycket snabbare och agera på ett annat sätt. Jag tycker att det är lite märkligt att det i alla fall gick så fort, att man omedelbart sade att här ska det finnas vapen.

Det har faktiskt inte ens gått fem år sedan poliser mördades vid Malexander. Nu agerade man annorlunda. Inom fem dygn hade de här personerna kunnat gripas igen utan att ett enda brott hade begåtts men framför allt utan att någon hade kommit till skada och utan att någon den här gången hade blivit änka. Denna gång hade inga barn förlorat sina pappor.

Vi ska vara rädda om den svenska modellen. Vi brukar skryta om den. Jag tycker att vi ska vara rädda om den och slå vakt om den, slå vakt om vår respekt för liv. Det är inte alla länder som har det så, men vi har haft det i Sverige. Det har räddat många människor och sett till så att vi har undvikit många tragiska öden. Jag tycker att vi ska fortsätta att arbeta så.

Prot. 2003/04:59
28 januari

*Aktuell debatt
med anledning av
fritagningen från
Kumlaanstalten*

Det är klart att man måste reagera, och jag återkommer till det. Men det är märkligt att man så omedelbart tror att vapen löser det här. Det finns inget annat skandinaviskt land som har det. Det gäller också ett land som England, som har en helt annan situation när det gäller brott. Det är allt från IRA-fångar till terrorism på ett helt annat sätt än här – och en helt annan brottslighet. Om de inte har beväpnade vakter bör vi också fundera över om det inte är så, som vi får rapporter om, att där det finns mer vapen leder detta till mer skada och fler personer som dödas. Jag tycker att det är viktigt, när vi ser hur det här har gått och tänker på alla som kritiserade polisens arbete, att man alltså inom den här korta tiden kunde agera på det här sättet.

Sedan tycker jag förstås också att det är märkligt att man verkligen försöker göra partipolitik av det här. Då blir det förstås oundvikligt. Man talar här om att samhället är krackelerat. Nu är det ingen ordning längre. Nu är det vanstyre, har jag sett att man har uttalat. Under de här tio åren av vanstyre har allt gått överstyr.

Det är klart att man ska säga de här sakerna om det vore sant. Det är klart att man kan göra en jämförelse och säga att det har blivit mycket sämre under de här tio åren när det gäller rymningar, som är dagens fråga. Men hur är det egentligen? Hur *är* det? Sanningen är att under de här tio åren har rymningarna halverats. Ja, de har halverats under de här tio åren. Hur kan man självsäkert uttala sig om att det har blivit så mycket sämre när det faktiskt har blivit en sådan förbättring?

Jag ska inte säga, det vill jag slå fast från början och jag återkommer till det, att det inte är mycket som kan bli bättre. Men att försöka göra partipolitik av det här när det ändå har blivit en sådan förbättring, det är faktiskt lite märkligt. Nu talas det om den här rymningen som om det bara är att promenera ut. Hur många sådana här rymningar har vi haft under de här tio åren? Hur många har vi haft över huvud taget från säkerhetsavdelningar, om man bortser från den som var i förra veckan, under de här tio åren? Svaret är: Inte en enda rymning! Det är fakta som bör få oppositionen att nyansera sig i denna oerhört viktiga debatt.

Men även om statistiken talar sitt tydliga språk vill jag understryka hur utomordentligt allvarligt det här är när det sker. Det tycker vi alla. Det kunde förstås ha slutat på ett annat sätt. Det kunde ha lett till att de här personerna begick brott. Det kunde ha kommit människor till skada. Det är självklart att kriminalvården nu verkligen måste utreda det här och se till att det inte sker igen. Det arbetet pågår. Vi kommer, jag kommer, att få en rapport om detta.

Det är också viktig att polisen, trots att den har gjort denna fina insats, själv undersöker hur hela det här förfarandet har gått till. För visst, saker och ting kan alltid bli ännu bättre, även när det slutar bra och utan att någon människa kommer till skada. Så visst är det en fullkomligt oacceptabel sak som hände. Detta föranleder förstås båda de här myndigheterna att ordentligt se till så att det här inte kan ske igen.

Men nu är det inte bara myndigheterna som har ansvar för detta, även om de kanske talar om de konkreta åtgärderna, utan vi har också ett ansvar – regeringen, riksdagen och inte minst jag själv som justitieminister. Vi måste hela tiden arbeta så att vi får en större säkerhet så att det blir ännu bättre och så att ännu färre personer rymmer. Även om detta har

halverats kan vi inte vara nöjda. Och nu har det ändå skett en så allvarlig sak.

Vissa saker har vi gjort, och vissa saker håller vi på att göra. Vi har till exempel sett till att det från 2001 finns en helt annan möjlighet inom kriminalvården att bearbeta uppgifter och att få information om personer så att man kan analysera dem för bedömning av allt från placering till permissioner och vilka de ska sitta med.

Det är också sedan förra året möjligt att så att säga störa ut mobiltelefoner om sådana skulle ha smugglats in, och det är också en viktig del.

Det går sedan den 1 januari i år att göra systematiska riskbedömningar. Man delar in det i olika delar, de som har gjort sig skyldiga till relationsvåld, till annat våld och till sexuella övergrepp och till missbruk och de som kan bedömas som psykopater.

Allt detta är viktiga saker för att förbättra oss ytterligare i framtiden.

Vi har sett till att det från den 1 februari är möjligt med en hårdare inpasseringskontroll, så att visitation ska kunna ske inte bara av besökare utan av till exempel anställda.

Detta är viktiga saker, det har gjorts saker, och vi gör också saker. Sedan 2002 arbetar vi med en ny kriminalvårdslag. Bland annat arbetar man med hur kriminalvården ska få effektiva verktyg att motverka de kriminella nätverksaktiviteterna på anstalterna, hur möjligheten att kontrollera de intagnas kontakter med omvärlden ska fungera och hur man ska kunna senarelägga tidpunkten för den villkorliga frigivningen när sådana här saker sker. Man ska ytterligare analysera placering i avskildhet, tvångsmedel, säkerhetsavdelningar och kontrollmöjligheter som den senaste tidens tekniska utveckling har medfört i fråga om säkerhet. Det har vi kunnat se, men det gäller också att analysera det så att det verkligen fungerar fullt ut.

Visst har det gjorts saker, och visst görs det saker just nu, men vi kommer också att behöva göra saker i framtiden. Det är många saker som kan förbättras. Vi är mitt uppe i ett arbete, men det kommer att behövas ytterligare åtgärder. Och det är viktigt att vi arbetar konsekvent, inte händelsestyrt så att vi lägger om hela arbetet på grund av en händelse, utan att vi fortsätter att arbeta metodiskt och konsekvent för att få en ännu bättre kriminalvård.

Anf. 20 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det är riktigt att rymningarna har blivit färre. Men de allvarliga fritagningarna ökar. Det är ett stort problem. Kriminalvårdsstyrelsen har därför satt i gång arbetet sedan några månader för att kontrollera vad man ska göra åt det. Rätt ska vara rätt. Man ska inte heller säga om polisens insatser i samband med fritagningen från Kumla att det handlade om ändrad taktik, en lärdom efter Malexander. Sanningen var att man inte hann fram. Och dessutom var man för få för att kunna ingripa i den situation som var.

Fritagningen från Kumlaanstalten slutade lyckligt. Polisen kunde ganska snabbt hitta rymningarna i Örnköldsvik, och ingen kom till skada. Men det kunde ha blivit mycket värre. Tre grova brottslingar på rymmen innebär stor risk för nya grova brott. De behöver ofta pengar och beskydd, och de kan vara beredda att använda våld och vapen. Oskyldiga

Prot. 2003/04:59
28 januari

*Aktuell debatt
med anledning av
fritagningen från
Kumlaanstalten*

människor riskerar att drabbas, och inte minst poliserna som har till uppgift att gripa dem.

Långsiktigt får naturligtvis den här typen av fritagningar konsekvenser. Ytterst handlar det om att tilltron till att samhället kan beivra brott undergrävs. Den starkes rätt tar över. Svensk kriminalvård håller på att gå i väggen. Resurserna räcker inte till. De politiska direktiven är flummiga, ineffektiva och föråldrade. Och när det gäller fritagningen från Kumla tror jag att det senaste är det största bekymret.

Inte ens våra slutna anstalter är byggda och anpassade för de uppgifter som man har 2004. De tar inte emot gentlemannatjuvar från 50-talsfilmer utan personer som har begått en lång rad brott och som har dömts för mycket allvarliga brott. Det är allt vanligare att det handlar om kriminella nätverk, organiserad brottslighet och inte sällan med internationella förgreningar. Många, förmodligen majoriteten, är missbrukare av droger. Våldsbrotten ökar, liksom vapenanvändningen. Därtill kommer naturligtvis att många kriminella använder mycket modern teknik.

När riksdagen i december diskuterade inpasseringskontroll vid anstalterna påpekades det att man på Hall under 18 månader hade beslagtagit 50 mobiltelefoner inne i fängelset. Jag besökte Norrtäljeanstalten i fredags. Där hade man hittat ett fyrtiotal mobiltelefoner under lite drygt en månad. Nu ska inpasseringskontrollen kunna bli bättre. Man kan få tillstånd för sådan tre månader i taget. Skriftliga meddelanden får man dock inte granska. Tror justitieministern att mobiltelefonanvändning och narkotikaproblem är temporära bekymmer?

Ett mycket allvarligt säkerhetsproblem på anstalterna är när de fritagna fritt kan kommunicera med vem de vill och hur de vill och med yttrevärlden. Det underlättar planering och genomförande av nya brott. Därför måste vi naturligtvis ha regler som gör att mobiltelefoner och annan kommunikationsutrustning inte kommer in och inte kan användas hur som helst. Den tekniska utvecklingen och den kriminella kreativiteten har rusat långt och snabbt förbi den socialdemokratiska kriminalpolitiken.

Det som nu har beslutats är otillräckligt. Och jag blir bekymrad när jag hör justitieministern stå och vara nöjd. Allt som ska göras är liksom redan gjort. Men vad det handlar om är snarast att anstaltsledningarna ska bli upptagna med att fylla i ansökningsblanketter för att tre månader i taget få kontrollera dem som besöker anstalterna.

Kumlafritagningen väcker också fler frågor. Avgörande vid den här händelsen var att medhjälparna hade vapen, vilket kriminalvårdspersonalen inte har. Det finns goda skäl för den ordningen inne på anstalterna. Jag delar den uppfattningen. Men när det gäller den yttre säkerheten måste en anpassning till en ny verklighet komma till stånd. Som vi alla vet och som vi har talat om larmade personalen på Kumla polisen enligt instruktionerna. Men här är det i dag bekymmer. Verkligheten 2004 är att polisen inte alltid kan komma så snabbt som man vill. Det finns inte tillräckligt många poliser, och det finns framför allt inte sådana som är specialutbildade för den typ av uppdrag som detta handlar om. Därför fungerar inte nuvarande ordning. Vad tänker regeringen göra åt detta?

Jag tycker att man måste skaffa specialutbildad polis eller något annat som är knuten direkt till våra rixanstalter eller hitta någon annan ordning som gör att man klarar av att ta hand om också grovt kriminella och

rymningsbenägna och hot utifrån. Det yttre skalskyddet får inte falla ihop som ett korthus så fort någon viftar med vapen, vilket hände just på Kumla.

Fru talman! Det behövs ett nytänkande när det gäller säkerheten i och vid våra fängelser. Flera av riksanstalterna är byggda för länge sedan – Norrtälje 1958, Kumla 1965, tror jag, och Hall blev väl fängelse 1940. Så ser det ut, och det märks. De håller inte riktigt måttet. När fängelserna dessutom nu är överfulla ökar bekymren. Möjligheten att separera och flytta på intagna som inte ska eller inte kan ha kontakt med varandra minskar. Utrymmet för viktiga behandlingsinsatser är begränsat liksom möjligheten att se till att internerna under dagarna ägnar sig åt uppbygglig verksamhet. I dag kan man inte erbjuda alla ens några timmars arbete, vilket många kan och behöver. Bristen på resurser till kvalitativ behandling är uppenbar.

Vi moderater tror på idén om en human kriminalvård, men inte en mesig och kravlös sådan. Och där skiljer vi oss från Socialdemokraterna. Vi menar att man måste se verkligheten, komplicerad och eländig som den är på många sätt när det gäller brottslighet. Grova brottslingar dömda till långa fängelsestraff ska definitivt varken kunna kommunicera med varandra eller promenera fritt ut och in på våra fängelser. Är justitieministern beredd att göra någonting konkret för att ändra på problemen i dag?

(Applåder)

Anf. 21 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Den spektakulära och till synes löjligt enkla fritagningen på Kumlaanstalten för någon vecka sedan är ett symptom på regeringens bristande ledarskap, fokus och prioritering när det gäller kriminalvården.

Jag blev uppringd och fick detta besked och man undrade vad jag tyckte. Jag sade: skandal. Efter några timmar sade Thomas Bodström att det var oacceptabelt.

Är det någon större skillnad? Det har jag svårt att se.

Däremot, Thomas Bodström, är det skandal att du försöker ge sken av att vi som är folkvalda skulle sakna äkta engagemang i att göra vår kriminalvård bättre. Den går på knäna. Det är skandal, Thomas Bodström, och det visar du i kammaren i dag.

Många ser rätt bland såväl personal som intagna och medborgare när man ser hur kriminalvården sköts här i landet. Justitieministern har under sina tre år vid makten inte nämnvärt kunnat bryta den negativa utvecklingen. År efter år har vi liberaler pekat på bristerna i samhällsskydd och innehåll för både personal och intagna.

Våldet mellan de intagna ökar. Hopplösheten växer. Det finns förfärande listor över våldet mot personal. Antalet rymningar har jag förstått ökar sedan två år tillbaka, även om de har gått ner från väldigt höga tal.

I dag befinner sig 130 personer på fri fot – personer som på olika sätt har avvikit från våra anstalter. Sammantaget är det ca 430 personer som varje år avviker från fängelse eller uteblir efter en permission.

I förhållande till antalet anstaltsplatser innebär det att det avviker någon från var tionde plats varje år. Det är oacceptabelt, Thomas Bodström.

Det är Statskontoret som står för den här statistiken. Det finns en hel bok om detta. Den ligger vid min bänk. Du kan komma och titta i den

Prot. 2003/04:59
28 januari

*Aktuell debatt
med anledning av
fritagningen från
Kumlaanstalten*

sedan. På sida upp och sida ner står det hur dåligt det fungerar i kriminalvården i dag. Det, Thomas Bodström, är en skandal. Du, Thomas Bodström, är ansvarig.

Förlorare i detta är medborgarna i allmänhet, personal som vill rehabilitera och inte minst de intagna som inte får den chans som de förtjänar att vrida om sina liv.

Vi vill se att kriminalvården kan vara en vändpunkt och inte en ändpunkt. I dag är det tyvärr en ändpunkt för alldeles för många.

Många ser rätt när de betraktar det svenska rättsväsendet. Ansvar för det vi diskuterar i dag vilar på tre personer. Att man rymmer från Kumla får inte ske. Ansvar delas mellan tre höga statstjänstemän.

Först och främst är det justitieminister Thomas Bodström. Du kan inte smita undan ditt eget ansvar. Därefter har vi en generaldirektör för Kriminalvårdsstyrelsen. Och till sist faktiskt rikspolischefen som har ansvar för den polisiära responsförmågan vid våra mest säkra anstalter. Det är ingen annan som har det.

Jag vill understryka att när det gäller polisen är det ett sekundärt ansvar, inte det primära.

Ni tre ska klara ut hur samhällsskyddet ska säkras. Ni ansvarar. Det är er vi ser när vi ser rätt.

Vad ska ni då göra?

Se först och främst till att det finns anstaltsplatser så att kompetent folk inom kriminalvården – det finns många sådana – kan placera människor så att säkerhetsriskerna försvinner. Se till att man kan plocka runt folk som man vet är farliga och att man får information. Då kan det bli bättre.

Gå igenom reglerna för permissioner och besök. Mänskliga rättigheter ska respekteras, Europarådskonventionerna inte minst.

Jag kan lova att Europarådets tortyrkommitté har mer synpunkter på regeringens dubbelbeläggning i celler som är sex kvadratmeter än på att sex personer ska kunna vara ute tillsammans efter mörkrets inbrott utan att det finns någon vakt närvarande. Att det är utomhus är allvarligt.

Den uniformerade personalen på anstalten, de som har de rena vaktuppgifterna, har blivit allt färre de senaste åren medan administrationen har svällt.

Förbättra också kontakten mellan kriminalvårdens underrättelsetjänst och polisens dito på länspolisnivå. Här finns en del att önska. Jag kan lämna över en lista på de personer jag har pratat med den här veckan.

Sätt larm på stängslen på våra fängelser. Genomför inte säkerhetsövningar som i praktiken framstår som instruktioner i fritagning, när de intagna har chans att titta på.

Var försiktiga med spridningen av rapporter om att det eventuellt finns säkerhetsbrister.

Viljan att stoppa narkotika på anstalterna måste vara verklig. Risken är stor att pågående bra – det vill jag understryka – narkotikasatsningar på våra anstalter spolieras. I dagarna har vi hört varnande ord från regeringens egen så kallade narkotikageneral.

Ytterst måste vi garantera den polisiära responsförmågan för våra säkraste fängelser. Jag pratar inte om alla, utan om de som i dag har den högsta säkerhetsklassen.

Vapenspiralen i samhället får inte innebära att våldsverkare tvingar polisen till reträtt. Ett automatvapen får inte vara frikort för att frita en intagen. Ytterst måste polisen kunna svara. Det är fruktansvärt tragiskt, men vad händer annars? Det kanske inte blir någon trevlig upplösning där ingen skadas. Det kanske blir en strid i ett område där det bor människor, och det är ju livsfarligt.

Garanterar den polisiära responsförmågan.

Fundera också på att kriminalisera rymningar, som flera andra jämförbara länder faktiskt har gjort.

Se till att innehållet på våra anstalter blir bättre. Det är när människor känner hopplöshet – när man inte har arbete, inte får behandling – som desperationen växer. Dessutom sätter man in dem i dubbelbeläggning. Se till att detta inte fortsätter.

Jag ser rött, fru talman, inför regeringens passivitet. Vi i Folkpartiet liberalerna har förslagen. Några har jag redovisat. Har regeringen någon vilja?

(Applåder)

Anf. 22 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! Jag vill inleda mitt inlägg i den här debatten med att citera justitieminister Thomas Bodström från kammardebatten i december 2003, då han talade om att myndigheterna inom rättsväsendet måste anpassa sig till den ekonomiska verkligheten. Han sade då: De måste självfallet också försöka arbeta för en effektivisering. Alla som har ett minimum av kunskap om rättsväsendet vet att det finns möjligheter för det, till exempel inom kriminalvården.

Litet längre fram i debatten fortsatte Thomas Bodström så här: Vi är väl ändå inte i den situationen i Sverige att det skulle finnas särskilt farliga människor här jämfört med i andra länder.

Så hände det som inte fick hända. Tre av kriminalvårdens mest övervakade fångar – enligt Thomas Bodström inte särskilt farliga – fritas från Kumlaanstalten, och då säger Thomas Bodström så här: En av de saker som regeringen satsat mest på är att ge pengar till kriminalvården. Det kan inte vara fråga om pengar.

Men vad är då orsaken, Thomas Bodström? Svara på det. Om justitieministern vet vad det är för fel när fångar kan rymma från en av våra mest övervakade anstalter, varför åtgärdar inte justitieministern detta?

I höstas gjordes en övning på Kumlaanstalten som visade på brister i säkerheten. Resultatet av denna övning redovisades i en konferens för kriminalvårdsstyrelsen och berörda inom kriminalvården. Trots detta ringde inga varningsklockor, i alla fall inte tillräckligt högt för att man skulle höja säkerheten.

Därför har jag en del frågor som jag vill ställa till justitieministern i dag och som jag anser behöver besvaras.

Hur kommer det sig att tre av våra mest övervakade fångar placeras tillsammans så att de ostört kan planera en avancerad fritagning utan att personalen misstänker det allra minsta?

Hur kommer det sig att dessa tre dessutom vistas tillsammans i rastgården?

Hur kommer det sig att larmet inte gick förrän de fritagna var någon meter över muren?

Varför har inte problemet med larmet åtgärdats om det länge funnits kännedom om att det utlöser sent?

Varför upptäcktes fritagningsförsöket så sent?

Sist, men inte minst: Vilka signaler ger det till kriminella på våra fängelser ute i landet? Kan vi räkna med att framöver få se stora bussar med uppfällbara stegar köra upp utmed våra fängelsemurar och att massfritagningar kommer att genomföras?

Är det vad vi kommer att få se i framtiden, Thomas Bodström?

Faktum är att vi har haft andra tillfällen av rymningar från fängelser i Sverige. I Wickboms Rättssverige fick både justitieministern och fängelsechefen avgå. I Bodström Rättssverige fränhänder sig justitieministern allt ansvar och lägger över det på myndigheten. Hur kommer det sig?

Vi kristdemokrater har sagt att vi vill ha en utredning för att se över säkerheten på våra anstalter. Vi tycker dock inte att personalen inne på våra anstalter ska vara beväpnad. Det har aldrig varit vårt förslag, om Bodström hade läst lite bättre. Däremot vill vi ha en utredning som ska se över den yttre säkerheten vid murarna. Ska det till exempel finnas patrullerande vakter eller polis utanför våra anstalter? Eller ska man överväga att ha någon annan form av kontroll ute vid murarna, där det kan finnas tillgång till vapen? Det är det vi vill att utredningen ska se över.

Det som händer när brottslingarna inte kan förhindras rymma är att vaktituationen förflyttas bort från fängelsemurarna, ut bland medborgarna, vilka då hamnar i hot- och risksituationer när polisen ska jaga den förrymde brottslingen som är beväpnad. Det var ju det som hände i Malexander, Thomas Bodström.

Thomas Bodström säger att det inte handlar om pengar. Men pengar har faktiskt betydelse. Enligt kriminalvården kommer man att lida underskott på 1,1 miljarder kronor i slutet av 2006, med de resurser som regeringen hittills har lovat. I dag avlöser upproren varandra på våra anstalter på grund av överbeläggningar, nedlagda motivationsavdelningar, in-dragna motivationsprogram. Det är dålig stämning på anstalterna med alltför mycket förvaring och för lite rehabilitering. Vi har droger på de flesta av våra anstalter. Hälften av dem som sitter inne har missbruksproblem. Det är misskötta permissioner och avvikelser i mängder. 135 personer är efterlysta varav 19 är långtidsdömda och ändå på rymmen. Vad vill Thomas Bodström göra åt detta?

(Applåder)

Anf. 23 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Debatten i dag handlar faktiskt om det mest allvarliga problem vi har inom kriminalvården och kriminalpolitiken. Skulle det vara fritagningen eller de långa raderna av missförhållanden som tidigare räknats upp? Nej, det allvarligaste är när man för en kriminalpolitisk debatt utifrån enstaka händelser, att den kriminalpolitiska debatten och de kriminalpolitiska besluten ska vara präglade av enstaka händelser.

Fru talman! När politiska partier försöker vinna politiska poäng och skrämman upp medborgarna i en kriminalpolitisk debatt som inte speglar verkligheten är det inte en seriös kriminalpolitik. En seriös kriminalpolitik skulle titta på hur verkligheten ser ut och hur utvecklingen inom kriminalvården har varit.

Antalet rymningar från våra slutna fängelser har faktiskt minskat de sista tio åren ganska rejält, från 128 rymningar år 1993 till 44 avvikelser år 2002. Rymningarna har ökat något år 2003. Det är inte riktigt färdigställt ännu. Men de ligger fortfarande på en låg nivå.

Om man ska vara ännu mer seriös kanske man också ska titta på antalet vård dygn. Vad har hänt mellan 1993 och 2002? Jo, 1993 var det 28 avvikelser per 100 000 vård dygn. År 2002 var det faktiskt 4 avvikelser per 100 000 vård dygn. Det är ett faktum att vi kriminalpolitiskt har lyckats minska avvikelserna från våra anstalter. Vi har minskat rymningarna väsentligt utan att gå till så drastiska medel som att vi ska ha beväpnade vakter, vakter som bevakar murarna och som dessutom ska vara beredda att skjuta människor. Det är vad jag har hört i debatten här i dag.

Fru talman! För att vi ska kunna ha en seriös kriminalpolitisk debatt krävs att man utgår från den verklighet som finns och inte från enstaka händelser.

Fritagningen av de tre fångarna från Kumla visade att det finns brister i säkerheten. Det var alldeles uppenbart. Den visade också att det fanns brister i polisens utryckningstid. Men det är oerhört viktigt att vi nu behandlar frågan seriöst. Inom polisen ser man själv över vad som gjorde att det dröjde så pass länge innan man kom dit. Inom kriminalvården har man tillsatt en utredning som ska se över hela fritagningen – vad som hände, vilka brister som fanns – och också lägga fram förslag på vilka åtgärder som man ska vidta.

Utredningen från kriminalvården kommer att vara klar ungefär i mitten av februari. Det allra minsta som vi som lagstiftare och vi som sitter i justitieutskottet kan göra är att åtminstone invänta ett underlag och en utredning om exakt vad som har hänt och vilka förslag som kriminalvården själv lägger fram för att bemöta de säkerhetsproblem som finns. Jag tror att kriminalpolitiken skulle tjäna på ett sådant förhållningssätt.

Fru talman! Tillåt mig att tvivla på att det är just den seriösa debatten som man vill ha från Moderaterna och Folkpartiet, att det är de konkreta förslagen från verksamheten och utredningen om exakt vad som hände utöver massmedieuppgifter som är det viktiga. Eller är det viktigaste just nu att skaffa sig politiska poäng och skrämma medborgarna på ett sätt som inte är rimligt?

Det är 13 år sedan det var en rymning från Kumla. På 13 år har det inte varit en fritagning eller rymning från Kumla. Det visar att vi har hög säkerhet på våra anstalter. Det som hände nu kommer att föranleda att man höjer säkerheten ytterligare. Men det är lätt att komma och skrika i efterhand.

Det är lätt att skrika på fler indragningar av permissioner, färre besök, hårdare kontroll och beväpnade vakter. Men det kommer inte att leda till att vi får en bättre kriminalvård. Det kommer inte att leda till att vi får mindre farliga fångar. Det kommer inte att leda till att vi får ett tryggare samhälle. Det är, åtminstone för Vänsterpartiet, den långsiktiga målsättningen med kriminalpolitiken, inte att skaffa oss tillfälliga politiska poäng.

Anf. 24 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Först och främst vill jag tacka polisen för ett bra arbete. Rymningarna var ute i mindre än fem dygn och sedan var de tillbaka till

Kumlaanstalten. Tre personer är nu misstänkta för grovt främjande av flykt eller skyddande av brottsling och kan dömas till maximalt fyra års fängelse. Det är viktigt att de personer som fritog de tre rymmarna från Kumlaanstalten får kännbara straff. Det är ett allvarligt brott att med vapenhot frita grova brottslingar från ett fängelse.

Det borde också vara ett brott att rymma från fängelset. De tre som rymde hade mycket lite att förlora på att göra ett försök, och det är inte rätt signal till de intagna på anstalt. En jämförelse kan göras med värnpliktiga som avviker från sin tjänstgöring. De begår ett brott och blir ofta dömda till fängelse.

Fru talman! Centerpartiet står helt klart för att de i vårt samhälle som begår grova brott såsom mord, våldtäkt och grova narkotikabrott ska dömas till långa fängelsestraff. Vi har även föreslagit straffskärpningar för dessa brott.

Men när brottslingen har dömts och överförs till kriminalvården så är inte kriminalvårdens huvudsakliga uppgift att straffa den intagne. Kriminalvården ska ha som sin viktigaste uppgift att vårda och behandla de intagna under vistelsetiden så att de kan komma ut som laglydiga medborgare efter avtjänat straff i så stor utsträckning som möjligt.

Centerpartiet vill inte se svenska fängelser förvandlas enligt amerikansk modell till förvaringsanstalter med automatvapenbeväpnade vakter i höga övervakningstorn.

De som säger att det måste finnas vakter med skarpladdade vapen måste också mena att dessa vapen skulle använts vid fritagningen från Kumlaanstalten. Då måste dessa personer också mena att det hade varit bättre med fem ihjälskjutna eller svårt skadade personer som misslyckades med att frita och rymma, än att de tre lyckades rymma och var på fri fot i mindre än fem dygn.

Inte nog med att både de som försökte frita och rymmarna själva kunde ha blivit dödade; de beväpnade vakterna kunde också ha varit skjutna i dag. Det är knappast så att fritagarna hade låtit bli att skjuta mot vakterna, och det är naivt att tro att fritagningsförsöket aldrig skulle ha ägt rum om det funnits beväpnade vakter.

Fru talman! En rymning, den första från Kumlaanstalten på över tio år, får inte medföra att vi som beslutsfattare springer i väg och kräver ogenomtänkta åtgärder. Däremot ska vi givetvis se till att de fängelser, där de allra grövsta brottslingarna sitter, är så säkra som det bara är möjligt.

Det handlar till stor del om resurser. Det måste till och med justitieministern medge, även om han alltid brukar framhärda att kriminalvården, liksom det övriga rättsväsendet, har fått resursförstärkningar de senaste åren. Tydligen håller statsministern inte med om detta. Han utlovade en högprioritering av rättsväsendet vid partiledardebatten förra veckan. Men jag vill först se pengarna i en budget innan jag tror på dem.

Personalen på Kumla har efter rymningen uttalat sig om vilka förändringar de skulle vilja se för att förhindra ytterligare rymningsförsök. Deras åsikter sammanfattar på ett utmärkt sätt Centerpartiets politik: nya tekniska hjälpmedel, översyn av rutiner och regler, mer kontroll av de intagna och deras besökare – men inga vakter med skarpladdade vapen!

Jag vill lägga fram förslag till fyra åtgärder som ganska snart borde kunna genomföras:

- Det behövs larm redan på det yttersta staketet. Det är märkligt att man kan skära sig genom två staket utan att något som helst larm går.
- Det behöver finnas något slags taggtråd eller liknande uppe på muren. Det vore ett ganska enkelt sätt att göra det svårare att klättra över muren.
- Bättre övervakningskameror. Det känns mycket märkligt att man med de övervakningskameror som i dag finns inte ens kunde se av vilken modell flyktbilen var.
- Raster på varierade tider. Dagens fasta tider underlättar verkligen för fritagningar.

Fram till för tio år sedan fanns på Kumlaanstalten ett system med rörliga tider, men Europarådets kommitté för förhindrande av tortyr kritiserade detta, och då ändrades systemet. Det måste finnas andra sätt att förändra rastningstiderna så att det inte är så enkelt som det hittills varit att veta när fångarna finns ute på rastgården, då fritagningsförsök kan göras.

Det bästa sättet att minska antalet rymningar är säkert att minska antalet fångar i våra fängelser. Förebyggande åtgärder och en tryggare uppväxt med tydliga värderingar för våra barn är ett viktigt mål.

Resurser behövs inte bara till kriminalvården, för att försvåra upprepningen av rymningar, utan även till polisen. Detta har vi debatterat många gånger, och jag kan bara hoppas att även polisen får mer resurser såsom vi gång på gång yrkat i denna kammare.

Fru talman! Sammanfattningsvis vill Centerpartiet se mer resurser till kriminalvården för att få säkrare anstalter, men utan beväpnade vakter inne på fängelserna.

Anf. 25 LEIF BJÖRNLOD (mp):

Fru talman! Jag välkomnar den här debatten. Det är viktigt att vi för den gång efter annan, och därför känns det lite olyckligt att man försöker göra en ren partipolitisk diskussion av den. Det tycker jag inte att man ska göra. Jag hade förberett mig för en aktuell debatt föranledd av fritagningen från Kumla. Det finns en del saker som jag skulle vilja lyfta fram på grund av den. En hel del har redan lyfts fram i talarstolen. Det har bland annat talats om vikten av ett bättre system och en kontinuerlig översyn av rutinerna. Det är viktigt.

När alla dessa fängelser en gång i tiden byggdes var det för att hindra fångar från att fly genom att bryta sig ut ur dem. Att bryta sig in i ett fängelse är knappast den första tanke man får när man bygger ett fängelse. Men nu är det alldeles uppenbart, vilket vi sett flera exempel på, att det är viktigt att även ha den aspekten i åtanke. Johan Linanders kommentarer angående tidigare larm hör till de faktorer som jag tänkt ta upp.

Jag vill inte gärna upprepa allt som redan sagts, utan jag skulle hellre vilja tillägga ett par saker. Innan jag gör det vill jag dock nämna något om hur medierna hanterat frågan. Jag läste en artikel i tidningen Expressen där det på ett mycket burdust sätt gjordes en jämförelse mellan kri-

Prot. 2003/04:59
28 januari

*Aktuell debatt
med anledning av
fritagningen från
Kumlaanstalten*

minalvården och äldrevården. Artikelns slutade med att vi självklart måste ha polis med vapen, och de måste ha tyngre vapen än brottslingarna.

Artikelns visar på tendensen till en ökad våldsspiral. Jag tror inte på den. I stället tror jag att samhället måste vara smartare, förståndigare, och därför vill jag angående fritagningen säga att jag tycker att den hanterats rätt. Man har gjort rätt med tanke på de förutsättningar som fanns. Ingen kom till skada. Brottslingarna kom till rätta. Det är ju det väsentliga.

Jag skulle vilja ta upp några faktorer som jag tycker är viktiga när man nu gör en översyn av det hela. Jag är övertygad om att kriminalvården och polisen på det här området är skickligare utredare än jag, men kanske kan jag ändå ge ett par små tips.

Det handlar om tidsfaktorn. Den har betytt mycket i det nu aktuella fallet. Man har alltså på mycket kort tid klarat av att frita interner. Den tidsfaktorn bör man titta lite närmare på. Ett sätt att se på tidsfaktorn är naturligtvis att ha tidigare larm, men det finns också andra sätt att se på detta. Det vill jag gärna skicka med till dem som kommer att göra översynen.

Tidsfaktorn är mycket viktig. Det handlar om den tid som passerade innan man kunde sätta in en insats. Man måste alltså ha bättre jourberedskap. Jag begär naturligtvis inte att en insatsstyrka ska ligga i beredskap för att med helikopter snabbt kunna rycka ut vid ett flyktförsök.

Jag har ett par funderingar kring fritagningen från Kumla. Hur har kommunikationen mellan interna och de personer som fritog dem kunnat gå till? Där tror jag att det finns många faktorer som man ska titta på. Vi har nämnt mobiltelefoner, men jag är övertygad om att det också finns andra metoder. Fängelserutinerna har redan nämnts.

En sak som hittills inte nämnts, fru talman, är den ekonomiska faktorn. Jag är övertygad om att de personer som riskerar både sin frihet och i någon mån sin hälsa genom att bryta sig in i ett fängelse och frita interner inte gör det på helt ideella grunder.

Det kostar pengar att frita någon, och då ställer jag mig frågan: Hur kan internerna hantera sin ekonomi på det sättet att de kan lämna garantier på 200 000 eller 300 000 kr – den summan har jag sett i pressen – till dem som finns utanför för att dessa ska agera på ett visst sätt? Hur kan internerna hantera sina ekonomiska tillgångar på detta sätt? USA ströp ju en del av terroristverksamheten genom att frysa tillgångar. Jag säger inte att vi också ska göra det, men det kan finnas skäl att titta på det.

Det är också mycket viktigt att man lyssnar på personalen på kriminalvårdsanstalterna och är mer lyhörd inför deras synpunkter eftersom de befinner sig närmare problemet. Jag befinner mig ganska långt därifrån. Det tror jag att de flesta av oss här gör. Jag vill inte vara förmäten och komma med lösningar. Jag vill bara komma med några tips.

Jag vill till sist tacka Moderaterna för att de begärde att få debatten. Jag tror att den är angelägen.

Anf. 26 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Det blir ännu mer märkligt när det plötsligt läggs ord i munnen på en som man inte har sagt. Det sägs att man har påstått att de här personerna inte var farliga, att man är nöjd, eller att man skulle ha varit alldeles passiv. Jag skulle kunna vara elak och säga: Är det inte bättre att ni hör på vad jag säger? Jag nämnde just flera olika saker i förra

inlägget. Jag tror att problemet ligger i att ni har färdigskrivna talepunkter.

Ni har kanske missat de här sakerna, vilket i och för sig är lite märkligt. Ni har själva varit med om att rösta om flera saker. Det har gjorts flera saker. Det gäller allt från att öka inpasseringskontrollen – som diskuterades förra året, och som träder i kraft – och störning av mobiltelefoner till ökade möjligheter till information och kartläggning samt analyser av dessa personer, och nu också dessa riskanalyser.

Inte minst påbörjade vi redan år 2002 det arbete som ni efterlyste och som kommer att presenteras senare i år. Vi är överens om alla de här sakerna. Men de initiativ som ni efterlyser har vi redan tagit. De förändringar som jag har berättat om från 2001 och 2002 fortsatte inte bara år 2003 utan fortsätter också år 2004. Det blir då lite märkligt när man säger att ingenting har hänt.

Statistiken är som jag tidigare sade, och som också underströks av Alice Åström. Antalet rymningar har halverats, och det har inte varit någon rymning på 13 år från dessa avdelningar. Med alla de åtgärder som har vidtagits, och som ni efterlyser, går det inte att komma fram till någon annan slutsats än att fakta är er största fiende.

Däremot måste vi bli ännu bättre. Det är ingen tvekan om det. Jag är inte på något sätt nöjd. Det måste bli mycket bättre. Vissa saker kanske Kriminalvården klarar bättre. Vi har fått höra en del självutnämnda experter här. Det är intressant att lyssna på hur man rent tekniskt ska bygga ut det. Men det är myndigheten själv som ändå har de bästa experterna.

Det som nu skedde, och som är så utomordentligt allvarligt, måste naturligtvis analyseras på alla sätt. Det arbetet pågår nu. Det efterlyser ni också, och det sker just nu. Vi kommer att få en ordentlig grundlig rapport. Vi måste gå till botten med det så att det inte ska hända igen.

Här gäller det inte att se: Vad ska jag inte göra?, utan tvärtom: Vad ska jag göra? Det måste Kriminalvården se till, och det måste vi se till från regeringen. Det måste kanske också ni i riksdagen se till. Det måste vi göra för att vi hela tiden ska förbättra de olika sakerna.

Här kommer vi att få en rad olika åtgärder som kanske kräver lagändringar och en helt ny kriminalvårdslag där just de saker som ni efterlyser finns med i diskussionen. Vi kommer att få utomordentligt bra tillfällen att diskutera de här sakerna senare i år.

Det finns många saker som säkert kan förbättras så att det inte ska hända igen. Det kanske inte i första hand är fråga om resurser. Men det kan inte ha undgått någon att vi har gjort satsningar. Det har varit ett par miljarder. Det är ingenting som började i förra veckan. Det visar att det kommer att fortsätta.

Vi har gjort förbättringar. Vi kan göra ytterligare förbättringar. Men vi ska ändå inte vara så missnöjda i ett internationellt perspektiv. Vi ligger ändå i toppen när det gäller kriminalvård tillsammans med Kanada, Australien och kanske Norge.

Att vi tillför ökade resurser innebär inte att vi inte kan göra förbättringar. Där har Johan Pehrson alldeles rätt. Visst kan det göras effektiviseringar. Men det innebär inte att det inte också kan göras förbättringar.

Vi ska ändå ha det perspektivet när vi ser på vår kriminalvård. Vi är överens om att det ska vara en human kriminalvård. Men de personer

Prot. 2003/04:59
28 januari

*Aktuell debatt
med anledning av
fritagningen från
Kumlaanstalten*

som är begår de mest allvarliga brotten ska dömas, och det ska vi se väldigt allvarligt på.

Anf. 27 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Den som påstår att säkerheten i och vid våra fängelser inte är ett problem vet inte vad de talar om. Det händer saker varenda dag, incident efter incident. Det är inte någon enstaka händelse. Det kan ses som en del i en kedja där fritagningarna ökar.

Jag noterar att flera talar om rymningar. Man talar inte längre om det inom Kriminalvården. Det är inga som rymmer. De avviker, promenerar ut och kommer inte tillbaka från permissioner. Det är fritagningar, och de ökar.

Det vi seriöst måste diskutera är: Vad kan vi göra för att undvika att vi får fler fritagningar från våra anstalter? Jag tror att vi också 2003 behöver det som var Kumlabunkern i svenska folkets medvetande. Det är något ställe där man känner att säkerheten är hög när det gäller brottslingar som begått grova och farliga brott.

Det kräver naturligtvis ett nytänkande. Det kräver att man vågar fundera över yttre och inre skalskydd och hur det fungerar. Det kräver att man inser att detta att ringa till polisen om någonting händer inte fungerar år 2003. Polisorganisationen, polisens uppgifter och verkligheten är sådan att det inte räcker.

Även om Örebropolis hade hunnit fram till Kumla hade den inte haft förmågan att ingripa, och det är rimligt. Det kunde ha varit farligt. Jag medger det. Då måste vi fundera: Ska man ha någon annan typ av vakter och personal, eller ska vi ha en ny strategi? Men vi måste i vart fall säga rakt ut vad det är som ska gälla.

Det är inte heller så att man kan vara lycklig därför att de for till Örnsköldsvik och ingenting hände. Det kunde ha varit så att de hade gjort ett stort rån, ett överfall eller något annat hemskt på vägen för att få loss pengar. Vad vet man med rymningar som har vapen med sig och kumpaner som deltar i ett organiserat brottsarbete tillsammans med andra? Det kan hända väldigt mycket allvarliga saker.

Den här utvecklingen ser vi hela tiden. Jag undrar, Thomas Bodström, hur det kommer att bli när du ska åka till dina kamrater i Europasamarbetet, dina ministerkolleger. Vad kommer de att tycka om Sverige som samarbetspartner när de får veta att på våra absolut säkraste fängelser kan man bara promenera ut och in om man viftar med ett vapen, och att vi är helt nöjda med det i Sverige. De kommer inte tro att vi är kloka.

Detta är inte enkelt. Jag står inte och tror att mer vapen löser några problem. Jag tror inte heller att det finns enkla lösningar på den inre säkerheten på anstalterna. Men det är väl alldeles uppenbart att man seriöst måste diskutera hur vi ska få en bättre tingens ordning.

Vi har anstalter som är många år gamla. Många av dem är slitna trots renoveringar. Det ska komma pengar, och det blir säkert bra. Vi kanske måste bygga någonting alldeles nytt. Vi kanske måste fundera över att separera vissa intagna från andra. Vi kanske måste ha en superbunker någonstans för att klara det. Vad vet jag om hur det ser ut om 20 år?

Det måste finnas en framförhållning och en idé om vart vi ska ta vägen. Annars undergräver vi alla möjligheter att föra en human kriminalvård för alla dem som finns i de öppna anstalterna och som inte tillhör

den grävsta kategorin. Vi offrar mycket av behandlingsarbete och humaniteten när vi släpper efter på det här området.

Vi får svårare att rekrytera riktigt bra personal. Det är oroväckande. Det handlar också om personalens säkerhet. Varje incident, och det är ingen enstaka händelse på våra anstalter, innebär problem för personalen som vi har svårt att möta. Det är ett allvarligt problem.

Man har gjort mycket både här i riksdagen och på anstalterna för att förbättra de senaste åren. Men vi håller inte riktigt den kvalitet som jag tror att vi måste tänka oss på 2000-talet. Det är därför den här diskussionen måste föras.

Anf. 28 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Vi är lite udda i debatten. Först får vi en massa välkomnanden för att vi ska ha debatten. Sedan får vi skäll för hur vi för debatten. Tyvärr måste jag meddela justitieministern att vi har olika partier i Sverige, och vi tycker lite olika.

En del tycker att vi alltid ska ha stålbågar på fängelserna, och några tycker vi inte alltid ska ha det. Du hör till de sistnämnda, och jag hör till de förstnämnda. Man måste få diskutera det och tycka att det är hemskt. Det gör ett mycket udda intryck.

Jag har också fått höra att vi skrämmar medborgarna genom att tala om verkligheten. Det är skrämmande. Vi talar om otäcka saker. Vi talar om människor som har hamnat väldigt snett och är beredda att begå mycket allvarliga brott.

Det är sorgligt. Men vi har ett ansvar för att tala om detta. Möjligtvis vill man på Justitiedepartementet stoppa allt obehagligt i lådan. Man kan få intrycket av det ibland. Men när det gäller att skrämmas så kan jag säga att Vänsterpartiet och Socialdemokraterna utgör rena spöktåget när grenen är insikt i verkligheten.

Jag vill vara mycket seriös i detta. Men jag blir hjärtligt trött på att hela tiden höra om pågående utredningar. Vi håller på, och arbete pågår, säger man. Den bok som jag visar här heter *Effektivitetsgranskning i kriminalvården*. Den måste ha kommit till Justitiedepartementet. Det är väl ni som har beställt den i själva verket? Eller vem har gjort det? Vi har hur många exemplar som helst på justitieutskottets kansli. Jag kan skicka över en bunt till Thomas Bodström och hans medarbetare, så sätter vi i gång. Det behövs inte utredas! Det behövs att någon sätter ned foten och agerar och får bort alla konstiga logiska kullerbyttor. Det talar alla i personalen i kriminalvården om för mig. Inom polisen och bland de intagna är man också förtvivlad över hur det funkar. De som vill göra rätt har svårt och de som vill göra fel får fortsätta göra det. Nästan ingenting händer.

Detta måste ändras, och det måste ändras nu. Jag hoppas att justitieministern snart kommer till utskottet och berättar om några konkreta förslag och inte hänvisar till någon utstörning som knappt är i gång än eller några stålbågar som man inte har råd att köpa än. Vi måste göra mycket. Men jag känner igen snacket. Vår beredskap är god, lovar justitieministern. Det har vi hört förr – tjena!

(Applåder)

Prot. 2003/04:59

28 januari

*Aktuell debatt
med anledning av
fritagningen från
Kumlaanstalten*

Anf. 29 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! Thomas Bodström säger att vi måste gå till botten med det här. Men det är ju egentligen hela den svenska kriminalvården som har gått till botten. Vi försöker ta problemet på allvar, men det verkar inte som om justitieministern har fattat problemet över huvud taget.

Vänstern säger – och även justitieministern antyder det – att vi måste hantera frågan seriöst. Om man påpekar ett fel så är man alltså inte seriös! Kristdemokraternas uppfattning är att det är väldigt seriöst att ta frågan på allvar. Vi tycker däremot att det inte är seriöst om man använder den retorik som Thomas Bodström har använt här i dag och inte vill se problemet. Vi har uppenbarligen ett problem.

Jag har inte fått svar på någon av de frågor som jag ställde till Thomas Bodström om hur vi hanterar det här i framtiden. Var ligger ansvaret någonstans? Gång på gång i debatter med Thomas Bodström framhäver han att det här kan inte han lägga sig i, det är myndighetens ansvar, det är Rikspolisstyrelsens ansvar, det är Kriminalvårdsstyrelsens ansvar och så vidare. Men vem har det yttersta ansvaret? Vi kommer tillbaka till den frågan gång på gång, Thomas Bodström. Det är Thomas Bodströms ansvar i egenskap av justitieminister. Det är av justitieministern som vi förväntar oss att han visar att han har förstått att det är allvar när människor som är på ett av våra mest bevakade fängelser kan fritas och dessutom försvinner ut i samhället utan att det finns någon som kan förhindra dem att göra det.

Vi vill ha en utredning som ska se över det här. Jag har också talat med anstaltschefen på Kumla. Han tycker i likhet med vad jag säger att vi måste se över om det behövs en annan sorts bevakning ute kring murarna.

Anf. 30 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Det är viktigt att man debatterar frågan seriöst. Jag fick höra här från justitieutskottets ordförande att Vänsterpartiet och Socialdemokraterna kanske borde skaffa sig lite insikt om verkligheten när man pratar om att skrämman människor. Jag kan ta några exempel från debatten här. Tänk om de här rymlingarna hade befunnit sig i ett villaområde och det hade blivit skottlossning och hänt något hemskt, säger man. Från Kristdemokraterna har vi hört att vi i framtiden kommer att se bussar som åker fram med stegar och massflykt från våra slutna anstalter. Nej, vi är inte ute efter att skrämman medborgarna, säger man. Från Moderaterna låter det så här: Vem vet vilka hemsgheter som hade kunnat hända under rymningen men som nu inte hände? Vem är det som är ute efter att skrämman människor? Jag anser att man med det sättet att föra debatter skapar en rädsla och en otrygghet i samhället som det faktiskt inte finns grund för.

När det gäller fritagningar – som *är* ett problem – påpekar man från kriminalvården att problemet är att man börjar få så säkra anstalter och att man har dragit in permissioner för så många människor att det är vid sjukhusbesök och så vidare med beväpnade vakter som det blir fritagningar. Man hävdar att den ökade säkerheten och de minskade permissionerna är det som har skapat problemet med fritagningar. Det behöver vi diskutera, för det är ett problem.

Det är oerhört viktigt att vara så pass seriös som politiker att man också kan säga: Vi kommer aldrig att kunna ge fullständiga garantier för att vi inte kommer att ha någon som flyr om vi inte är beredda att skapa enskilda bunkrar där vi isolerar människor utan möjligheter till någon kontakt med någon annan. Det är först då vi kan ge garantier för att inga kontakter kommer att tas och för att man inte kan rymma och ingenting kan hända. Det är en kriminalvård som Vänsterpartiet inte vill ha.

Anf. 31 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Det är inte speciellt trevligt när justitieministern försöker förlöjliga sina debattmotståndare genom att något föraktfullt kalla oss för självutnämnda experter. Han tycker att vi ska lyssna på kriminalvårdens personal. Det är precis det som vi gör.

Under den gångna veckan har Kumlaanstaltens biträdande chef sagt att Kumlaanstaltens förslag på förbättringar inte har väckt någon uppmärksamhet hos Kriminalvårdsstyrelsen. Det är många anstalter som vill ha pengar till förbättringar. Sparkraven på kriminalvården fortsätter att urholka budgeten under 2004.

Säkerhetschefen på Kriminalvårdsstyrelsen menar att överbeläggningarna ökar rymningsbenägenheten och att det blir svårare att stoppa gruppbildningar där flyktförsök planeras. Nog är det ditt och regeringens ansvar, Thomas Bodström, att det inte finns resurser till tillräckliga larm. Och nog är det ditt och regeringens ansvar att det inte finns tillräckligt många anstaltsplatser för att undvika problemskapande överbeläggningar.

Det är anmärkningsvärt att justitieministern försöker fransäga sig sitt ansvar för situationen i kriminalvården. Jag och Centerpartiet lovar att jaga justitieministern och ständigt påminna honom om hans ansvar för rättsväsendet. Det är inte bara jag som känner frustration. Ta ditt ansvar, Thomas Bodström!
(Applåder)

Anf. 32 LEIF BJÖRNLOD (mp):

Fru talman! Ragnwi Marcelind säger att det är seriöst att ta frågan på allvar, och jag håller med om det fullt ut!

Jag ska inte förlänga debatten alltför mycket. Jag är också övertygad om att man tar frågan på allvar både på Kumla och inom Justitiedepartementet. Jag tror också, Johan Linander, att den senaste fritagningen har påverkat eller kan komma att påverka resursfördelningen.

Jag är alltså alldeles övertygad om att frågan kommer att bli väl granskad och omhändertagen. Men jag är också övertygad om att inom en tio- eller kanske femtonårsperiod så kommer vi att stå inför något likartat problem igen. Då får vi försöka lösa det då, för det ligger liksom i juridikens karaktär att brottet begås först och lagstiftningen kommer efter. Så är det alltid. Man hittar inte rätthålen förrän man upptäcker att rätterna har gått ut.

Anf. 33 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Johan Pehrson talar om att det inte bara får göras utredningar och utredningar, och raljerar lite om det. Det är lite märkligt att justitieutskottets ordförande säger så eftersom han själv har varit just

ordförande i justitieutskottet när de lagar som jag nämnde kommit till. Han är den person som har handlagt de här ärendena. Jag har räknat upp flera olika lagar som redan har trätt i kraft och som kommer att träda i kraft nu per den 1 februari.

Vi har också sagt att vi inte är nöjda med detta. Vi måste gå vidare. Det är också därför som arbetet med en ny kriminalvårdslag pågår nu. Jag räknade upp just de saker som ni efterlyste. Den utredningen påbörjades 2002 och pågår nu. Den kommer att bli klar senare i år. Därför vet man ju inte hur man ska svara när Ragnwi Marcelind säger att vi måste tillsätta en utredning. Den har ju redan tillsatts. Det här arbetet pågår redan. Det blir minst sagt en smula märkligt.

Jag diskuterar de här sakerna inom kriminalvården. Visst kan vi bli mycket bättre på många olika områden. Tro inte att Sverige utmärker sig för att inte ha en bra kriminalvård i jämförelse med EU eller andra länder.

Visst har vi problem med att det saknas platser. Den senaste statistiken talar om att det finns 6 480 platser, och det finns 6 499 personer. Det kan ju också vara värt att tänka på när man ger sken av att det är så överfullt, att det är en sådan trängsel och att man knappt kommer fram. Det saknas alltså 19 platser utöver de 6 480 platser som finns i dag. Nu vet jag också att det finns en viss rörlighet som innebär att det måste finnas något fler platser än antalet fångar. Därför har vi också sett till att kriminalvården får ökade resurser och kommer få ökade resurser. Bara nu i vår kommer det att byggas flera hundra nya platser. Det här är ingenting nytt. Det har vi diskuterat i andra sammanhang, och där är vi också helt överens. Vissst behövs det fler platser. Men det behövs en viss nyansering i den här debatten så att medborgarna ska få rätt bild av verkligheten.

Det finns många saker som har gjorts bättre inom kriminalvården. Det ska vi också komma ihåg när vi säger att det måste bli ytterligare förbättringar. Johan Pehrson nämnde satsningen på narkotikamissbrukare. Där träffar man personer som säger nu har de äntligen fått en riktig möjlighet att komma ifrån missbruket. Den narkotikasatsningen på 100 miljoner gjorde regeringen tillsammans med samarbetspartierna. Det handlar bland annat om ökad kontroll för att stoppa införseln och möjligheter till ökad motivering för dem som verkligen behöver komma ifrån sitt missbruk.

Det här bygger på det nya tankesätt som jag tycker är viktigt, nämligen en ökad individualisering inom vår kriminalvård. Vi måste ta ytterligare steg, inte bara i det arbete som pågår här. Vi måste verkligen ge stöd åt dem som på alla sätt försöker att komma till rätta med sin situation och återanpassas i samhället. Samtidigt måste vi kanske vara ännu hårdare mot dem som gör motsatsen. Här kommer vi in på frågan om rymning. Det är naturligtvis ett sätt att visa att man inte är beredd att acceptera samhällets normer och återanpassa sig. Jag är inte alls främmande för att gå ytterligare steg när det gäller rymningar så att det påverkar den tid som man sitter i fängelse.

Visst finns det saker som vi behöver diskutera i framtiden. Jag tar gärna ansvaret för att delta i den diskussion och vidta de åtgärder som behövs på samma sätt som vi redan har vidtagit åtgärder.

Anf. 34 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Riksdagen är inte enbart en diskussionsklubb. Det ska fattas beslut och genomföras åtgärder. Jag noterar att justitieministern inte har någonting att komma med när det gäller de problem vi har med säkerhetsavdelningen på Kumla, en av de få riktigt säkra avdelningar vi har. Vi moderater anser och tror att Sverige behöver en Kumlabunker även på 2000-talet – och en modern sådan. Det krävs att man funderar över hur den ska fungera. Där tror att jag man måste fundera på ett bättre yttre skalskydd än vad vi har haft hittills.

Sedan finns det många säkerhetsproblem inom kriminalvården generellt som vi också måste ta på allvar. Jag tror att vi måste fundera över de allra grövsta och farligaste brottslingarna. Detta får aldrig bli en trend. Måtte det bli en enstaka händelse att man bara promenerar ut. Vi ska tacka de lyckliga stjärnorna för att det inte blev värre.

Jag tycker också att vi ska fundera över hur man hanterar situationen kring våra anstalter när polisens resurser och förmåga inte riktigt räcker till. Det handlar inte bara om konsekvenserna för de intagna. Man kan fundera över vad som händer med de här tre som rymde. Förmodligen inte särskilt mycket. Rymningar är inte kriminaliserade. Men det här får konsekvenser för invånarna i Örnsköldsvik, Kumla, Stockholm och överallt. Vi vet att samhället inte kan garantera att de som är dömda för mycket grova brott sitter inne ens den tid som de är dömda till. Jag tycker att det är ett underbetyg för svensk kriminalpolitik.

Regeringen måste ta ansvar. Det handlar ju om det. Man kan diskutera personalen, instruktionerna och allt detta i oändlighet, men det är alldeles uppenbart att de instruktioner man har fått och de resurser man har på olika områden inom rättsväsendet inte fyller de behov som finns när det gäller den grövsta brottsligheten. Det är ett problem som vi måste fortsätta att ta itu med. Så här kan det inte få fungera.

Anf. 35 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Beatrice Ask har sagt att riksdagen har fattat väldigt viktiga beslut om lagändringar. Hon kanske också borde ha berättat vem som har lagt fram propositionerna till de lagändringarna. Då får hon också svar på det som hon efterlyser, nämligen att det ska vidtas åtgärder och tas initiativ.

Det kommer att tillföras ytterligare medel. Det innebär inte att vi inte ska fortsätta att arbeta för en ännu bättre kriminalvård. Det innebär inte att vi inte ska fortsätta arbetet med att få den ännu mer effektiv. Det behövs fler platser. Det behövs en ännu bättre vård. Och det behövs också, och där verkar vi alla vara överens, en ökad kontroll av dem som är särskilt farliga. Det är just det arbetet som nu pågår.

Detta ska man väl egentligen inte behöva säga i riksdagen, men eftersom Ragnwi Marcelind efterlyser det vill jag säga att det förstås är vi som har ansvaret för att lägga förslag, gärna efter diskussioner med övriga partier. Beslut om lagändringar fattas i riksdagen. Det innebär inte att inte myndigheterna också ska vidta åtgärder. När myndigheterna vidtar åtgärder innebär det inte att regeringen inte tar ansvar. Det är det mest grundläggande i statsrätten. Det är inte så märkvärdigt jämfört med andra områden.

Här måste vi arbeta gemensamt. Trots att det, kanske inte så mycket nu, men tidigare i veckan, har varit en del hårda ord, kan jag konstatera att det faktiskt finns något slags samsyn här. Det handlar om en human kriminalpolitik där vi ligger ganska nära varandra i viljan att se de förbättringar som behövs. De åtgärder som efterlyses ligger också nära varandra. Det här känns trots allt väldigt bra. Det innebär att vi kanske kan arbeta ännu mer mot ett gemensamt mål för en ännu större förbättring inom kriminalvården. På så sätt kan vi också ytterligare utveckla den här verksamheten för att på sikt få det som vi alla strävar efter, nämligen en minskad brottslighet.

Tack för den här debatten. Det har varit roligt och spännande. Jag ser fram emot fortsatta debatter i detta synnerligen allvarliga ämne.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Skrivelse
2003/04:47 Utveckling av den nationella strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter

8 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 28 januari

2003/04:256 av *Johnny Gylling* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Sveriges transporter till de nya EU-länderna runt Östersjön

2003/04:257 av *Rigmor Stenmark* (c) till miljöminister Lena Sommestad
Slutförvaring av högaktivt kärnkraftsavfall och kommunal folkomröstning

2003/04:258 av *Jan Andersson* (c) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Åtgärder för att stärka det svenska jordbrukets konkurrenskraft

2003/04:259 av *Kalle Larsson* (v) till statsrådet Barbro Holmberg
EU-direktivet om asylproceduren

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 3 februari.

Anmälades att följande fråga för skriftligt svar framställdes

den 27 januari

2003/04:635 av *Gunilla Tjernberg* (kd) till statsrådet Morgan Johansson
Spelberoende

Frågan redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 3 februari.

10 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 28 januari

2003/04:527 av *Carl B Hamilton* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
Irakiska spioner i Sverige

2003/04:546 av *Yilmaz Kerimo* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Demokratins sårbarhet

2003/04:551 av *Jeppe Johnsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Utvisning på grund av brott

2003/04:558 av *Carina Hägg* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Prostitution på rastplatser

2003/04:562 av *Göran Magnusson* (s) till justitieminister Thomas Bodström

Samordningsansvar inom rättsväsendet

2003/04:564 av *Sven-Erik Sjöstrand* (v) till statsrådet Carin Jämtin
Reservatet Los Cedros

2003/04:573 av *Lars Ohly* (v) till utrikesminister Laila Freivalds
En demokratisk utveckling i Eritrea

2003/04:574 av *Johan Pehrson* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Skärpta åtgärder mot vapenbrott

2003/04:575 av *Anita Sidén* (m) till statsrådet Berit Andnor

Felaktiga och obegripliga pensionsbesked

2003/04:583 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till statsrådet Mona Sahlin

Information till invandrare om vård och kommuner

2003/04:584 av *Karin Granbom* (fp) till försvarsminister Leni Björklund
Kriminella personers vapenutbildning inom militären

2003/04:585 av *Johan Linander* (c) till utrikesminister Laila Freivalds
Situationen för HBT-personer i Saudiarabien

2003/04:586 av *Torkild Strandberg* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Åtgärder för att svara på rymningar

2003/04:587 av *Owe Hellberg* (v) till statsrådet Hans Karlsson

Turordningsreglerna i LAS

2003/04:589 av *Gustav Fridolin* (mp) till statsrådet Pär Nuder
Programmet på Stockholm International Forum

2003/04:595 av *Tasso Stafilidis* (v) till statsrådet Carin Jämtin
Situationen för HBT-personer i Moçambique

2003/04:596 av *Holger Gustafsson* (kd) till statsrådet Carin Jämtin
Bistånd till Nordkorea

2003/04:597 av *Peter Danielsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Ny identitet

2003/04:598 av *Gudrun Schyman* (v) till statsrådet Berit Andnor
Delat barnbidrag

2003/04:612 av *Tina Ackefo* (fp) till statsrådet Mona Sahlin
Uppehållstillstånd för flickor i patriarkala familjer

2003/04:613 av *Luciano Astudillo* (s) till statsrådet Mona Sahlin
Diskriminerande krogar

2003/04:614 av *Ulf Sjösten* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Återkallande av felaktigt beslutade svenska medborgarskap

2003/04:615 av *Rolf Gunnarsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Lång utredningstid för Haverikommissionen

2003/04:627 av *Tina Ackefo* (fp) till statsrådet Barbro Holmberg
Uppehållstillstånd för flickor i patriarkala familjer

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 3 februari.

11 § Kammaren åtskildes kl. 14.18.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 10.07 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen.....	1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
4 § Justitieombudsmännens ämbetsberättelse	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2003/04:KU7	2
Anf. 1 GUNNAR HÖKMARK (m).....	2
Beslut	2
5 § Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning.....	3
Konstitutionsutskottets betänkande 2003/04:KU10	3
Anf. 2 GUNNAR HÖKMARK (m).....	3
Anf. 3 BARBRO HIETALA NORDLUND (s).....	5
Anf. 4 GUNNAR HÖKMARK (m) replik	7
Anf. 5 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	7
Anf. 6 GUNNAR HÖKMARK (m) replik	8
Anf. 7 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	8
Anf. 8 TOBIAS KRANTZ (fp)	9
Anf. 9 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	10
Anf. 10 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	10
Anf. 11 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	11
Anf. 12 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	11
Anf. 13 INGVAR SVENSSON (kd)	11
Anf. 14 KERSTIN LUNDGREN (c).....	13
Anf. 15 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	15
Anf. 16 GUNNAR HÖKMARK (m) replik	17
Anf. 17 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	17
Beslut	18
Ajournering.....	18
Återupptagna förhandlingar	18
6 § Aktuell debatt med anledning av fritagningen från Kumlaanstalten	18
Anf. 18 BEATRICE ASK (m).....	18
Anf. 19 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	19
Anf. 20 BEATRICE ASK (m).....	21
Anf. 21 JOHAN PEHRSON (fp).....	23
Anf. 22 RAGNWI MARCELIND (kd)	25
Anf. 23 ALICE ÅSTRÖM (v).....	26
Anf. 24 JOHAN LINANDER (c).....	27
Anf. 25 LEIF BJÖRNLOD (mp).....	29
Anf. 26 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	30
Anf. 27 BEATRICE ASK (m).....	32
Anf. 28 JOHAN PEHRSON (fp).....	33
Anf. 29 RAGNWI MARCELIND (kd)	34
Anf. 30 ALICE ÅSTRÖM (v).....	34

Anf. 31 JOHAN LINANDER (c).....	35
Anf. 32 LEIF BJÖRNLOD (mp).....	35
Anf. 33 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	35
Anf. 34 BEATRICE ASK (m)	37
Anf. 35 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	37
7 § Bordläggning.....	38
8 § Anmälan om interpellationer	38
9 § Anmälan om fråga för skriftligt svar	39
10 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	39
11 § Kammaren åtskildes kl. 14.18.	40

